7697

METJES

Y

MÁRTIRS

Borie

3

METJES Y MÁRTIRS

METJES Y MÁRTIRS

DRAMA TRÁGIC

EN TRÈS ACTES Y EN VÈRS

PE'L PREVERE

FRANCISCO PÒNS Y BARRIS

Y MÚSICA DEL MÈSTRE

JOSÈP DURÁN Y PEJOÁN

Ab llicència de la Autoritat Eclesiástica

MANRÈSA

IMPREMTA DE SANT JOSÈP

1899

Tan l' autor de la llètra còm el de la música se reserven tots els drèts; si be eǹ obsèqui de les Associacions catòliques aquèstes queden dispensades de satisfer el de representació.

AL REVERENT PARE

Nemèsi Fòns, S. J.

Reverent y estimat senyor: Aquèlla llevorèta que 'm dongué cèrt dia, cullida per ses pròpies mans en son jardí poètic, la he guardada còm a penyora del bòn afecte que' m professa, esperant el temps oportú per sembrarla en el millor solèy de mon pòbre camp y cultivarla ab afany, no sòls per correspòndreli còm vostè 's merèx, oferintli 'l fruyt que d' ella 'n resultés, sino perquè servís de recordança d' aquèlles estonètes, sempre agradables, que tinguí la sòrt de passar en sa amable companyia.

Pròu ha germinat y ha donat son fruyt; y si aquèst no es tan assaonat còm se podia esperar de la bòna mèna de la llevor, atribuèsca 'o a la meva pòca traça y pòbre enginy.

Tal còm es, aquí 'l té, confiant que l' acceptará de bòna gana si no per lo que val, al mènos per lo que significa, per la seva procedència y per havèr sigut cultivat ab bòva voluntat e immillorable desitj de complaure 'l

L' Autor.

NOTA BENE

Els fets y gloriós martiri dels germans metjes Sant Còsme y Sant Damiá, que 's pòden llegir en l' Any Cristiá del P. Croisèt y altres autors, son els que 'ns han donat el motiu per aquèst drama trágic; y al manifestar que escrupulosament hèm procurat que les escènes del tercer acte referents al martiri dels dits Sants fossen del tot conformes ab la veritat històrica, nos complaèm, per començar, en traduir lo que diu d' ells el Martirològi Romá:

«En Egèa, el martiri de Sant Còsme y Sant Damiá, germans, els quals en la persecució de Diocleciá després d' havèr superat per virtut divina molts torments, còm cadènes, presons, sumersió en la mar, fòc, crèus, pedres y fletjes y quedant lliures per virtut divina, per fi foren degollats.»

PERSONATJES

COSME *(Bax)* }
DAMIÁ *(Tenor)* } Germans metjes, d' uns 40 anys.
FLORIÁ, d' uns 50 anys y pare de
CLAUDI *(Barítono)*, jove d' uns 18 anys.
CLIMENT, nebot de 'n Floriá, d' uns 29 anys.
LÍSSIAS, Prefecte d' Egèa, d' uns 50 anys.
DATO, Sacerdòt de Júpiter, d' uns 60 anys.
FIRMO *(Segon tenor)*, Esclau de 'n Floriá y cristiá ocult, d' uns 40 anys.
PARUS, Esclau de 'n Floriá, d' uns 30 anys.
FILETES, Centurió, d' uns 30 anys.
UN GUARDA, del Prefecte que parla.
UN SOLDAT que tambè parla.

Còro d' Angels. — Còro de pòble. — Còro de dimònis.

L' acció passa a Egèa, ciutat de l' Arábia.

Esquèrra y drèta, les del espectador.

NOTA. — Aquèst drama trágic pòt perfectament posarse en escèna sènse música, mès, per aquèlls que vulguen representarlo còm son argument requerèx, la trobarán en la Impremta de Sant Josèp, Picas, MANRESA.

INTRODUCCIÓ

S' alça pausadament el teló que dexará vèure sòls una part de escenari representant una còva vermèlla, de quals parèts y fondo surten flamarades, ointse un soroll que va fentse estrepitós y acaba ab un trò horrendo: en èx moment surten per tot arrèu y en mitj de més grans flamarades una moltitut de dimònis que cantará el següent

Còro de dimònis

¡Guèrra, guèrra al cristianisme,
guèrra al sòl Deu immortal:
guèrra ressòni en l' abisme,
guèrra retrunya en lo alt!

Sembrèm la discòrdia fera,
l' ambició y sensualitat,
y passará a ser quimera
la lley del Crucificat.

El furor siga sens mida;
nòstra rábia sense frè:
matèm en tothòm la vida
d' amor, d' esperança y fè.

¡Guèrra, guèrra etc.

(Se repetèxen el trò, 'l soroll y les flamarades; en mitj d' elles desaparèxen els dimònis, cauen les ròques y alçantse rápidament el teló de còva, aparèx l' escenari distribuit de la manera que 's dirá).

674013

ACTE PRIMER

La decoració representa 'l saló d'una casa principal. Al centro, una taula ovalada ab recado per escriure y cobèrta ab domás; alguns sillons y ganapès; en les parèts cortinatjes y quadros, en els ánguls del saló unes cantoneres ò pilastrètes que sostindrán bustos, estatuètes ò testos ab flòrs; del mitj penjará una gran aranya que illuminará l' escèna.

Tots els adornos dèuen ser rics y del gust oriental.

Al fondo hi haurá dues pòrtes: la de la esquèrra que supòsa conduir al corredor d'entrada, y la de la drèta conduèx al aposento de Claudi. Als costats altres pòrtes que supòsen conduir a les habitacions.

ESCENA PRIMERA

FLORIÁ sòl.

(Qu'èntra pe'l fondo drèta y exugantse 'ls ulls y còm delirant, diu):

¡Ara si qu' he perdut tota esperança!
¡ara si que 'l consòl mès grat me dexa!
¡ara veuré... si, còm la parca esquexa
la fè de vida de mon fill!. . . . .
. . . . ¡Venjança
mon còr a uns altres deus demanaria,
si sabés altres deus mès poderosos,
còntra aquèts deus despòtics y furiosos
qu' axí 'm tracten ab tanta tirania!
(penedintse)
Mès... ¡Oh Júpiter! ¡deu! rey del empiri
perdonèume l' insult y aquèxa ofènsa,...
prò be 'm sèmbla merèx vòstra dispènsa
el qu' un pare afligit, axís deliri...
No, no vull insultar ab sanya fera

als deus que mès estimo y mès venero,
(eczaltantse)
prò, si, si; escoltèu,... si volèu ferho,
ma quexa la mès trista y la derrera.
Três mèsos que ma espòsa fièl y aymada
del meu costat per sempre m' arrencáreu...
y al meu fill qu' ab virtuts tant l' adornáreu
també avuy me 'l pendrèu ab cruèl dallada?
¿Perquê hèu de ser ¡oh deus! tan insensibles,
que no escoltèu d' un pare les pregáries,
y li enviêu les còses mès contráries
y li enviêu dels còps els mès terribles?
¿Que s' han fet els incèns que vos cremava?
¿quê de mes oracions mès fervoroses?
¿quê d' aquèlles mil víctimes hermoses?
¿quê de sa pura sang qu' a dolls vessava?
Si han entrat a l' abim de vòstra glòria
y una part d' ella jò vos l' he guanyada,
¿perquê... perquè 'm tractèu ab estacada
y còm si fos del pòble vil escòria?
¡Claudi meu! ¡iris d' esperances belles!
prompte tots dos la vida hèm de conclòure:
si; la flòr de ma vida s' ha de clòure
quant tu clògues per sempre tes parpelles. *(plòra)*.

ESCENA II

FLORIÁ y CLIMENT.

CLI. *(èntra pe 'l fondo esquèrre y apart diu):*
Vèig qu' ell no les té pas totes,
jò confio mès que may.
(alt) ¿Còm seguêx el cosí, oncle?
¿seguêx be?
FLOR. Mal, prò molt mal.
CLI. *(apart y luègo alt)*
Be, molt be. ¿Que plorèu ara?
FLOR. ¿No tinc motius per plorar,
Climent? ¿digues, que te 'n sèmbla?
¡L' únic consòl estimat,
que 'm quedava en èxa vida,

el tinc de pèrdre!

CLI. ¿Qui sab?
Ell es jove, estimat oncle,
y pòt resistir molts mals,
y ademés les nòstres súpliques
nòstres deus escoltarán.

FLOR. ¡Ay, Climent! no, no me 'n parlis;
els deus se 'm mòstren ingrats.
Ara fa pòc tots els metjes
ja me 'l han desenganyat,
ja casi be no 's pòt mòure,
d' aliment ja no 'n prèn cap,
la tós per moments li aumenta,
la febre li va pujant,
el fatic ja gens el dexa,
ell, en fi, té tots els mals;
ja ab pròu fèynes enraona,
la vida ja 'l vòl dexar,
y ell... a mi 'm dexa per sempre
en quan trista soledat! *(plòra)*.

CLI. Prò... pe 'ls deus, estimat oncle,
pròu llágrimes, que si acás
ell d' axò esment n' hevia,
podria perjudicá 'l;
feu un esfòrç per sa vida
y... ¿qui sab, oncle, qui sab?

FLOR. Faré un esfòrç.

CLI. *(a part)* ¡Axò pinta!

FLOR. Tu, vesten, ves mentres tant
a vèure que fa 'l meu Claudi,
si vòl rès.

CLI. Molt be, ja hi vaig.
(a part) Jò seré 'l mès ric d' Egèa
y dels vòlts d' èxa ciutat.

(Al arribar Climent a la pòrta que supòsa conduir a la cambra del malalt, aquèlla s' òbre ab cuidado y 'n surt Parus tornantla a tancar ab el matex cuidado).

ESCENA III

FLORIÁ, CLIMENT y PARUS

FLOR. (*quexantse*). ¡Oh, per mi no hi ha consòl!
CLI. (*a Parus*) Digues ¿que fa 'l meu cosí?
PARUS (*baxèt*) Malament, llest a sa fi
s' acòsta; mès... diu que vòl
que 'l dexèm estar per ara,
vòl descansar un moment.
FLOR. (*advertint*) ¿Dòncs que fas aquí, Climent?
¿que no hi èntres?
CLI. No, no encara,
pux qu' aquèst esclau me diu
que'n Claudi...
FLOR. ¿Que diu? ¿que compta?
Parus, ja m' ho pòts dir prompte:
¿qu' es mòrt?
PARUS ¡Ah! no, encara viu;
prò còm qu' ara un xic descansa,
qu' es lo que dèya al senyor,
que sèmbla será millor
que no hi éntri.
FLOR. ¿Y a tu 't cansa
d' estarte ab ell? Digues ¿quina
raó 't trèu del seu costat?
PARUS Vèure si havia portat
en Firmo la medecina.
FLOR. Escuses còm fum de palla
son aquèstes.
PARUS (*escusantse*) Oh...
FLOR. Pròu; ves:
Y sápigues que 'n Firmo es
molt formal y gens canalla:
¿vòls qu' aquí l' hagués dexada
sense dir rès a ningú?
encara qu' esclau, còm tu,
es persona delicada.
Ves; no 't moguesses pas gens,
ò si no m' obligaries

a lo que no he fet de dies,
lo fuèt...

PARUS — Ja hi vaig corrents.
(*a part*) ¡D' una vegada 's morís! (*se 'n va*)

CLI. — A 'n els esclaus el fuèt
es el que 'ls fa llaurar drèt.

FLOR. — Me sab greu...

CLI. — ¡Ca!

FIRMO — ¿Ab permís?

(Firmo, quant li donen el permís, èntra pe 'l fondo esquèrre, portant en la ma una ampolla de medecina, y demòstra molta alegria).

ESCENA IV

FLORIÁ, CLIMENT y FIRMO

FLOR. (*adonantsen*) Es en Firmo; ¡endevant!

FIRMO — Alegrèmnos en bòn' hòra,
Floriá.

FLOR. — ¿Que hi ha de nòu?

CLI. — ¿Que será axò? digues:

FIRMO — (*a part*) ¡Hòla!
¿aquí aquèsta mala serp?
(*alt*) ¡Ánimo! y mans a l' òbra,
que 'l vòstre fill pòt curar.

FLOR. — No ho crèc.

CLI. — Firmo, no fem bromes,
qu' aquèst cas no les admèt.

FIRMO — May en va òbro la boca.
Lo qu' ara he dit, dit está;
y si dic una altra còsa,
será per dirvos tan sòls,
confirmant la meva nòva,
(*sentenciós*) «Claudi curará de fet.»

FLOR. — ¿Còm? (*ansiós, alçantse*).

CLI. — (*a part*) ¡Malament!

FIRMO — Si s' hi pòsen
els mèdis...

FLOR. — ¿Els mèdis dius?
tot el qu' es meu y a mi 'm tòca

es per salvar al meu fill:
digues:

CLI. ¡Vejam! Firmo, pòbre
de tu, si burlar pretens,
ab tes paraules, la bòna
fè del oncle Floriá,
ta esquèna sabrá de sòbres
qu' un fuèt jò també tinc.

FIRMO El fuèt may m' ha fet nòsa:
y quant un esclau còm jò,
còm s' ha de portar se pòrta,
crèc no l' ha de témer gens.

CLI. Dòncs, digues.

FLOR. Prompte, enraona
y digues lo qu' has de dir.

FIRMO (*recelós*) Es que...

(Fa algunes sènyes a Floriá ab mistèri).

CLI. ¿Que pòt se 't faig nòsa?

FIRMO (*a part*) ¡Bòn xic! (*alt*) ¡Ca! ¿volèu callar?
(*a part*) ¡Si es un tuno de sèt sòles!
(*alt*) Es que... (*repetèx les sènyes*)

CLI. (*a part*) Recèla de mi,
ja ho vèig.

FLOR. Digues:

FIRMO Qu' èxa ampolla...

(Repetèx les sènyes, y còm escusantse per l' ampolla).

FLOR. Déxala está aquí demunt,
(decidit senyalant la taula)
y parla de còp y vòlta.

FIRMO ¿M' ho manèu? dòncs siga axís:
¿No sabèu qu' aquèlls dos hòmes
a qui buscávem en va,
els dos metjes de mès nòta,
avuy podèm sabè 'hont son?

FLOR. ¡Beneida siga l' hòra!

CLI. (*pasmat*) ¿Els Anargiris?

FIRMO Ells, ells.

CLI. (*a part*) ¿D' hont surt aquèst? ¡Mala ombra!

FLOR. (*asseguranse 'n*) ¿En Còsme y 'n Damiá?

FIRMO Si.

¿Sabèu la filla de 'n Còsta,
y la mès gran de 'n Besfax?...
ja ho sabèu; aquèlles nòyes,
qu' estaven sense remèy
trucant de la mòrt les pòrtes?

FLOR. ¿Que les entèrren avuy?.

FIRMÓ ¡Ca! Ja están sanes y bònes.
¿Sabèu el fill de 'n Cleofás
y també la seva dòna?

FLOR. Si.

CLI. ¿Què?

FIRMO ·Que 'l sepulturer
féya a 'n allá, còm fa l' òliva,
voltant, passejant calmós,
esperant qu' arribés l' hòra?

FLOR. Si.

FIRMO Dòncs repentinament,
còm· aquèlles dues nòyes
qu' ara acabo d' esmentar,
els dos metjes, aquèlls hòmes
tant buscats còm perseguits,
els han fet la mès bòn' òbra
posantlos mès be y trempats,
que la mès afinada òrga;
y jò, senyor, jò metex
els he vist fa pòca estona.

FLOR. ¡Per Jùpiter! Firmo, al instant
ves pe 'ls metjes, cuyta, corre.

FIRMO Mès... vós hi hèu de venir:
aquêst es el tracte.

CLI. (*a part*) ¡Bòna
l' hèm feta!

FLOR. (*arreglantse per sortir*) Anem, anem;
anem, Firmo, anemhi prompte.

CLI. Prò... estimat oncle ¡pe 'ls deus!
¿ignorèu qu' aquèstes còses
no son reals curacions,
sinó encantaments babiòques?
Y ¿còm, portantlos aquí,
podrèu vós conservar l' honra?

¡Per Júpiter, oncle meu!...
FLOR. Y... ¿que t' ha picat? ¿que hi tròbes?
CLI. M' ha picat el fervent zèl
de la major honra y glòria...
FIRMO (*a part*) De la butxaca.
CLI. ...dels deus;
y no hi ha axò sòls y fòra;
sinó que si ho saben, molts
vos dirán que sou apòstata.
FLOR. Tothòm qui so jò ja sab,
y a tot Egèa li cònsta
que òdi tinc als cristians
y a ses doctrines molt tòrtes;
sab que so pare també,
y qu' un fill tinc a la vòra
del sepulcre.
FIRMO ¡Molt ben dit!
CLI. Mès... si 's fa lo que 's propòsa
de fer venir aquèts cristians
y aquí 'ls entrèu en mal' hòra,
les lleys dels Emperadors
pòden desplegar sa fòrça...
FLOR. Jò defensarme sabré:
lo demès a tu 't pertòca,
aquèst secret retenint
y vigilant be les pórtes,
que no surta cap esclau.
CLI. En fer lo que vulgau gòsa
vòstre nebot: ja ho sabèu.
FLOR. Firmo, no perdèm l' estona:
Digues ¿hont els trobarèm
els metjes?
FIRMO Axò...
FLOR. ¿Què?
FIRMO Corre
al meu cárrec, Floriá.
CLI. (*a part*) Recèla de mi.
FLOR. (*senyalant al corredor*). Dòncs òbra.
(a Climent y se 'n van)
Y tu cuyda a 'n el meu fill.

CLI. Vigilèu y tornèu d' hòra.

ESCENA V

CLIMENT sòl.

¡Oh rábia! ¡rábia y venjança!
qu' aquèst dimòni d' esclau,
quant navegava en bonança,
me gira prompte la nau
y en mar agitat la llança.
Y... ¿qui 'm donará llestèsa
per les vèles replegar?
¿qui, qui'm donará bravèsa?...
¿qui 'm podrá 'l timó girar,
si no tinc jò pròu destrèsa?...
Tirèm ancles y ab sang frèda
he de rumiá un plan de pès,
que si a mi no 'm desenrèda
m' enfonzi ab tots els demès,
y ab mon tresòr, sa monèda.

(Pausa y tot meditant trèu un pergamí y una ploma d' òca, y escriu dictantse ab vèu alta).

«Filètes. Sé que 'l governador Líssias ha ofèrt grans prèmis al que pòsi prèsos als dos metjes, Còsme y Damiá, fanátics propagadors de la sècta del Crucificat y anomenats pe'l pòble «Els Anargiris.»

«Exa nit dormirán els dos en casa de'n Floriá.»

«Procura reunir tos soldats ab secret y sens soroll, per no cridar l' atenció del veinat y no deshonrar al nòble Floriá; que, encara que odia als cristians, es pare y té un fill a les pòrtes de la mòrt y crèu que 'ls Anargiris l' i curarán.»

«Convé posar també près a son esclau Firmo per sospitós.»

«Algún dia ja sabrás el nòm del que t'escriu, per ara convé que quedi ocult sens revelar a ningú aquèsta confidència.»

«Sápigues per çò que t'escriu un íntim amic.»

(Dobla 'l pergamí, el lliga ab cuidado y escriu a la part de fòra dictantse en vèu alta).

«A Filètes, centurió de la guárdia del prefecte.—Urgent.»

(S' alça y diu):

Si ans de començar la cura,
d' aquèts dos metjes cristians
jò puc lograr la captura,
ja m' haurán surtit be 'ls plans,
tindré l' herència segura;
pux ne tinc casi evidència,
que si pròven de curá 'l,
ho farán; l' esperiència
diu que 'ls es molt natural;
y si ell viu... no tinc herència.

(pe 'l pergamí)

De tots mòdos axò entranya
bonic argument per mi;
si 'l meu pensar no m' enganya,
me crèc que fins a la fi
per resòldre 'l tindré manya.

(Se dirigèx a la pòrta de la cambra de Claudi: l' òbre ab cuydado y fa sènyes que surta Parus; aquèst surt y ajusta).

ESCENA VI

CLIMENT y PARUS; al fi CLAUDI (desde dins).

CLI. Parus, digues ¿que fa 'n Claudi?
PARUS Per ara... sêmbla que dòrm.
CLI. D' estarte allá dins ja 't canses
¿no es vritat?
PARUS No, senyor no,
¡ca! (*a part*) Be massa qu'ho encèrtes.
CLI. Be... no 'm fasses el mossòl:
jò, ja ho sabs, conèc les còses
y 'l fingir m' agrada pòc.
PARUS Sent un esclau ¿quê puc dirvos?
CLI. Es vritat que tu no pòts
manifestar devegades
lo que sents dintre del còr,

sent un esclau.

PARUS ¿No os ho sèmbla?

CLI. Mès que mès, y ho sento molt,
no teninte de confiança...

PARUS ¡Ah! no, Climent, pòc a pòc:
sé que 'n Floriá m' estima,
y encara qu' esclaus, a tots.

CLI. ¡Be!... prò no tant còm a 'n Firmo.

PARUS ¿Còm se entén?

CLI. Tal còm dic jò;
si, ja ho sé, si a 'n a mi 'm cònsta,
y al costat de 'n Firmo, nòy,
la llibertat tan ansiada
no l' obtindrás ja may.

PARUS ¿Còm?
Si 'n Floriá l' altre dia
m' ho va promètre.

CLI. Axò
ja ho crèc, ja, prò... ¿no conèxes
tu que 'n Firmo, ab ses raons,
sempre a tu 't segará l' herba
sota 'ls pèus?

PARUS ¡Fora un traydor!

CLI. Y si jò 't dic que ja ho es?
Parus, de senzill ho ets molt; (*ab confiança*)
de 'n Firmo l' hipocresia
no la conèxes còm jò;
te traèx a totes hòres,
ell la culpa may la vòl,
sempre a tu te la carrèga,
sempre ets tu l' ase dels còps.

PARUS Si es axís, juro desde ara
pe 'ls deus...

CLI. (*a part*) Ja 'l tinc. (*alt*) ¡Ah! no, no;
déxau córrer, no t' eczaltis;
si jò t' estimo, 'n tens pròu;
y si fidèl me servèxes
serás ric, llibèrt y tot.

PARUS Grácies, prò... no entenc la còsa.

CLI. (*ab secret*) Quant en Claudi siga mòrt,

que 'n Climent será, has d' entendre,
l' herèu de 'n Floriá.

PARUS Bòn
(*ab mòdos*) profit vos fassa.

CLI. ¡Escolta,
hòme...

PARUS ¿Es tentarme axò?

CLI. ¡Tonto! Sòls vull que 'm servèsques
ab fidelitat.

PARUS Mès, còm
a 'n Floriá ho vaig promètre,
li seré fidèl en tot;
quant vos sigau el meu amo,
vos seré fidèl còm soc.

CLI. Y si ara jò 't dic que 's tracta
de servirme a mi, tan sòls
per salvar a 'n el meu oncle?...

PARUS ¿Que hi ha algú que mal li vòl?

CLI. Si.

PARUS ¿Y qui es aquèst infame?

CLI. El metex Firmo.

PARUS ¡Traydor!
¡Qui ho diria! ¡qui ho diria!
mès... no, no; el conèc molt:
no es capaç de villania,
no n' es capaç, no; senyor.

CLI. ¿Que no? Dòncs ho sabrás prompte.
(*ab mistèri*) Dos cristians dintre pòc
allotjará a 'n èxa casa.

PARUS (*pasmat*) ¿Ell?... ¿aquí, dos cristians? Dòncs
y 'n Floriá?

CLI. Els es a rèbre
ell metex.

PARUS ¡Oh! ¿axò 's pòt
crêure?

CLI. Instigat per Firmo,
si.

PARUS ¡Vos dic que vèig visions!

CLI. Parus, he pensat un mèdi
perquè aquèst dia de dòl,

que sens dubte 'ns amenaça,
no vinga; pux sabèm tots
que les lleys son molt severes
pe 'ls que son ocultadors
de cristians.

PARUS Climent, diguêume 'l,
que si puc ser útil jò
en aquèst estrany assumto,
per servirvos aquí soc.

CLI. Qu' aquèst pergaminèt pòrtis
a casa del centurió,
y axís logrèm la captura
d' aquèlls dos hòmes traydors
a n' els deus dels nòstres avis,
y farèm qu' uns bòns grillons
el pervèrs Firmo arrossegui
en cástic de sa ambició,
y per l' orgull y arrogáncia,
qu' ab capa d' hòme zelós,
ha sabut enganyar l' oncle,
qu' ha sigut pare de tots.
Tu passarás per la pòrta
del jardí, sens fer soroll;
jò ja 'm cuydaré de 'n Claudi.
Té. (*li dona 'l pergamí*).

PARUS (*recelós*) Mès... ¡Oh Climent! tinc por
que 'n Floriá axò descobrèsca
y 'm penji d' un pal.

CLI. ¡Mussòl!
¿Y jò seré tan criatura,
que no 't defênsi per tot?
(*ab desprèci*) No mès per esclau servèxes;
(li prèn el pergamí)
¡ves al teu puèsto!

PARUS ¡Senyor!
¡Climent!...

CLI. (*arrogant*) Et dic que te 'n vajes,
y 't dic que 't será forçòs
arrossegar la cadèna
ò be 'ls mês pesats grillons

en companyia de 'n Firmo;
ell, per ser esclau traydor,
y tu, per no obeirme
en aquèst cas espinós.
¡Si, jò sabré delatarte!
¡jò 't faré quedar confós!

PARUS ¡Pe 'ls deus, Climent!... (*ab por*)

CLI. No enraonis
mês.

PARUS Prò...

CLI. Ja t' he sentit pròu.
Ves tot seguit a la cambra.
(*a part*) Ja l' he agafat altre còp.

PARUS Malament ho entenia (*penedit*)
si, ja ho vèig; teniu raó.

CLI. Vaya si 'n tinc, y de sòbres;
tanta 'n tinc manant-te axò,
que nòstres deus ho eczigèxen,
l' honra del teu amo y tot.
No perquè ell en tal baxèsa
ha caygut, naltres sens còr,
hèm de mirar que s' ofègui
de les lleys en els rigors.
Hèm de mirar de salvarlo,
encara que 'ns còsti molt.

PARUS Prò... ¿segons vós, ell els pòrta?

CLI. En Firmo ho pagará tot.

PARUS Dòncs, vinga 'l pergamí, vinga.

CLI. ¿Tal còm t' he dit y sens por
ho farás?

PARUS ¡Soc de paraula!

CLI. Ara 't tinc per bòn xicòt;
axís m' agrades. Prò mira:
si un dia 'm fas traició,
será 'l derrer de ta vida.

PARUS ¡Conforme!

CLI. Te 'l capell, dóncs,
(se trèu del cap lo que 'l cobrèx, luègo el manto y li dona)
y perquè ningú 't conèga,
pòsat el meu manto y tot.

No esperis pas la respòsta.
Dius al porter, ben resòlt:
(li dona 'l pergamí)
Exa carta a 'n en Filètes,
que li convé molt, prò molt.
Y aquí te 'n tornes mès prompte
que un llampèc, ¿sents?

CLAU. (*de dins ab vèu dèbil*) ¡Parus!
PARUS (*havèntlo sentit*) ¡Oh!
CLI. ¡Vesten!
PARUS (*a part*) Estic perdut.
CLAU. (*de dins*) ¡Parus!
¡Parus!
PARUS (*a Climent temerós*) En Claudi...
CLI. (*a Parus precisantlo a marxar*) ¡Mussòl!
CLAU. (*de dins*) ¡Parus!
CLI. ¡Vesten desseguida!
PARUS ¿Y ab en Claudi?
CLI. Ja hi vaig jò.

(Parus se 'n va per la pòrta del corredor y Climent per la de la cambra, que al presentarshi s' òbre y 'n surt Claudi ab cara cadavèrica, casi sèns vèu y ab pròu fèynes se serva).

ESCENA VII

CLIMENT y CLAUDI

CLI. (*pasmat*) ¡Oh! digues Claudi ¿hont vas ara?
CLAU. No ho sé.
CLI. ¿Dòncs?
CLAU. ¿Parus, hont es?
CLI. Jò li he dit qu' al jardí anés
a doná un passèig.
CLAU. ¿Y 'l pare?
CLI. Ha surtit ja fa una estòna
ab en Firmo. Prò;.. be, digues
¿es possible qu' aquí sigues
estant tant flac?
CLAU. Si, me dona
molta, prò molta energia...
(*transició*) Mès... y 'l pare ¿hont has dit qu' era?

CLI. Tingues, Claudi, un xic d' espera,
ja vindrá.
CLAU. Jò ja 'l voldria
aquí; ¿qu' es molt lluny?
CLI. No gayre.
CLAU. (*frissós*) ¿Et còsta molt de di' hont es?
CLI. (*ab intenció*) ¡Que vòls que 't diga! val mès
no sabèrho. *(a part)* Vejam l' ayre
ab que ho pendrá.
CLAU. (*ab ánsia*) ¿Còm s' entén?
que pòt ser d' amoinat
ha fet algún disbarat?
digues depressa, Climent.
CLI. Claudi, no t' alarmis tant,
Claudi, pe 'ls deus, no deliris;
es a buscá 'ls Anargiris
que 's pènsa que 't curarán.
Y jò entenc que molt mès val
fer lo qu' ha dit la consulta.
CLAU. ¡Y es ben clar! axò resulta
mès que lo altre racional.
Y... ¿no son metjes cristians
aquèts metjes que dius ara?
y dòncs ¿qu' ha pensat el pare?
¿no son aquèlls dos farsants
qu' a tothòm enganyen?
CLI. Si;
per nòstres lleys condemnats
a sé 'ls dos martiritzats.
CLAU. *(resòlt)* No 'm visitarán a mi,
crèume, Climent.
CLI. Molt be ho crèc,
perquè sé que tu ets formal
en tes còses.
CLAU. Y lleal
a nòstres deus.
CLI. ¡Si 't conèc!
CLAU. Dexa que vinga, Climent,
el pare ab ells, que de fet
provaré qu' es indiscret

son amor. ¡Ah! no consent
el meú còr, de cap manera
que jò admèta un amor tal
que per ell pòt ser fatal
y en còntra la verdadera
(*estossega*) religió.

CLI. Molt ben pensat.
(*a part*) ¡Ja hèm tencat una altra pòrta!

CLAU. Ara, sens fer cap mès tòrta,
mira lo qu' he somiat,
lo qu' a mi 'm dona alegria,
(*estossèga*) lo que 'm dona fortalèsa.

CLI. No 't cansis.

CLAU. ¡Quina bellèsa,
Climent!

CLI. No 't cansis.

CLAU. Voldria
qu' encara durés.

CLI. Escolta,
mès tart ja m' ho esplicarás,
ara descansa.

CLAU. ¡Qu' es cas!
Tinc mès fòrça, Climent, molta
mès.

CLI. Y si prompte 't flaquèja

CLAU. No ho fará, pux la visió
qu' he tingut m' anima. No,
no ho fará.

CLI. (*a part*) Ja desvarièja,
pòbre; (*alt*) Be ¿vòls medecina
que t' alentará molt mès
que 'l enraonar?

CLAU. No vull rès.
Acòstat mès; vina, vina.

CLI. (*ho fa*) Digues.

CLAU. Dòncs, he somiat
que vèya un cèl molt hermós,
y quant me crèya ditxós
mirantlo, de bat a bat
vèig que ses pòrtes se 'm òbren,

y allá enfonzant ma mirada
per descubrir la niuada
de bellèses que s' hi tròben;
topo un jove mès hermós
que les ninfes del blau mar:
¡qu' era espressiu son mirar!
(*estossega*) ¡son caminar ¡que garbós!
Y èntre mitj d' aquèlla immènsa
nuvolada d' hermosures
celestials, dolces, pures,
vèig qu' ell cap a mi s' avènça
portant una hermosa palma
(*ecsés de tós*) y una corona mès rica....
CLI. (*a part*) La curiositat ja 'm pica.
(*alt*) Claudi, 't convé molta calma,
una altra hòra m' ho dirás;
no 't cansis.
CALU. No tingues por.
CLI. Dòncs, sigues breu per favor.
CLAU. Ho seré molt: ja ho veurás.
Y aquèll jove somrient
al sé ' al meu devant s' atura...
(¡Oh, Climent, quina dolçura
he esprimentat al moment!)
...Y dos joves senyalant,
mès resplandents qu' un estèl,
ab vèu dolça còm la mèl,
m' ha dit: «Claudi, al instant
lo qu' ells diguen has de fé.»
—Ho faré... (*estossèga*)
CLI. ¿Y que t' han dit?
CLAU. M' he despertat desseguit,
Climent; sòls recòrdo be,
qu' en llur hermós front brillava
de llum una rica crèu. (*estossèga*)
CLI. (*a part*) ¿Una crèu?... ¿de llum? (*alt*) Es vèu
que la febre t' eczaltava
l' imaginació.
CLAU. ¡Vritat!
Prò còm del mal no 'm sentia,

he tingut una alegria,
un consòl y un gust tan grat...
Crèume, Climent, molt, y tal
que fins tinc cèrta afició
a la vida.

CLI. Ambició
qu' als malalts es natural.

(Se òu una pòrta que 's tanca y enraonament).

¡Calla!

CLAU. Si; se sent un pòc
de soroll.

CLI. (*escoltant*) Son ells. Me 'n vaig.

CLAU. . ¿Y jò sòl aquí? ¿Que hi faig?

CLI. No 'ls vull vèure.

CLAU. Jò tampòc.

(Climent se 'n va per la esquèrra. Claudi recolzantse sobre la taula amagará sa cara).

ESCENA VIII

CLAUDI, FLORIÁ, CÓSME, DAMIÁ y al fi PARUS y FIRMO (de dins).

FLOR. (*de dins*) Vejam si cumplirás, Firmo.

FIRMO. » Lo qu' hèu dit, eczactament
se cumplirá.

FLOR. » Si vèus rês,
avisa tot desseguida
per mon govèrn.

FIRMO » Está bé.

FLOR. (*èntra ab els metjes*)
Per fi ja hèm entrat a casa,
y es vòstra casa ademès,

COS. La pau de Deu siga en ella.

DAM. Y ab sos habitants també.

FLOR. (*pasmat*) ¡Claudi! ¿tu sòl a la sala?

CLAU. (*permanexent amagat*)
Fins ara 'l cosí m' ha fet
companyia.

FLOR. ¿Y còm te tròbes?

CLAU. Axís... axís.

FLOR. Dòncs, fill meu,
anímat... qu' aquèts dos metjes
te curarán; son aquèlls
que fan cures prodigioses.

CLAU. De metjes no me 'n parlèu,
no 'n vull sentir: no 'n vull vèure
y molt mènos a 'n aquèts.

FLOR. (*als metjes*) Dispensèu, pux ja vos cònsta
qu' un malalt a voltes té
cèrtes rarèses.

COS. La fòrça
del mal ho fa, ja ho comprènc,
Floriá.

DAM. No sempre 'ls pòbres
dominen el sofriment.

FLOR. Mira, Claudi, la visita;
sigues almènos cortès,
alça 'l cap d' una vegada.

CLAU. (*permanexent amagat*)
Dexèu, pare, estic content
de la sòrt que 'ls deus me donguen
y no necessito rès
dels metjes qu' al pòble embauquen
y contraris son als deus
dels nòstres avis.

FLOR. Escolta....

CLAU. Y m' estranya, en bòna fè,
que 'ls haguèu donat llicència...
sabènt les terribles lleys...

FLOR. Prò... Claudi, déxat de còses.

COS. No mès volèm el teu bé.

DAM. ¡Pòbre Claudi! escolta, escolta:
¿Qu' es lo que 't fa mal?

CLAU. No rès.

COS. Digues, Claudi, tal vegada
te fa mal el pit?

CLAU. No, gens.

FLOR. Fassau 'l favor de sèure.

COS. Ab permís.

CLAU. *(irritat)* ¡Ira dels deus!
¡Per Júpiter! ¿que feu, pare?
Que marxin d' aquí al moment
ò si nó 'm matará prompte
lo despit.
(Pròva d' alçarse y diu als metjes).
¡Marxèu corrents!
(Al vèure 'ls, tranzició complèta).
¡Oh! Pare, ¿Qu' es lo que miro?
Si que ho son: si que son ells.
FLOR. *(pasmat)* ¿Que 't passa?
CLAU. ¡Oh! no ho sé, pare.
(Als metjes pròvant d' agenollarse).
Perdó, perdó, si os he ofès.
FLOR. Fill meu, ¿que desvarièjas?
DAM. *(a Floriá)* No tinguèu por.
COS. » Dexèu fer
CLAU. No desvarièjo, pare,
may còm ara he estat serè.
FLOR. Dòncs ¿que 'ls conexies antes?
CLAU. En un sòmni dolç còm mèl
me 'ls ha mostrat un bòn jove
mès hermós que 'l firmament.
FLOR. ¡Ba, sòmnis!
CLAU. ¡Oh! si, si, pare...
Son ells ¡Oh! perdò. *(als metjes)*
FLOR. *(a part)* Ja ho vèig...
COS. *(a Claudi)* ¡Cálmat!
DAM. » Assosségat, Claudi
FLOR. *(continuant)*..... Aquí 'ls ha portats el cèl.
(als metjes) ¡Ah! si 'l meu fill me curáveu...
la meytat de tots mos bens
vos entrego.
COS. De riquèses...
no, Floriá, no 'n volèm.
CLAU. *(als metjes)* Sentèuse.
COS. *(ho fan)* Ab permís.
DAM. » Mil grácies.
COS. *(contestant a Floriá)*
... En Egèa hi ha pobrèts

que podrèu ferlos feliços.

FLOR. Dòncs si a n' el meu fill curèu,
per vosaltres es ma vida.

CLAU. Me curarán: axí ho crèc.

COS. Escoltèu, Floriá; nosaltres
en Jesucrist esperèm
fer mès qu' ab la nòstra ciència.

FLOR. Be... si, ja ho tenim entès;
sou cristians, prò nosaltres...

COS. ¿Qui sab? tal vòlta també
mès tart...

DAM. Si, la llum del cèl
vos pòt il-luminar prompte.

FLOR. ¿Jò cristiá?.. ¿jò pervèrs?

CLAU. Pare, axó dexèuho córrer.

FLOR. Si; ja 'n parlarèm després.
Visitèu al meu fill ara,
que jò me 'n yaig al moment
a donar les meves ordres
per tractarvos còm jò dèc.

COS. No 'n fassèu ni mès ni mènos,
bòn Floriá, que 'ns n' anirèm
luègo.

FLOR. No os hèu pas de mòure.

DAM. Som perseguits.

FLOR. No hi fa rès,
estèu segurs en ma casa.

COS. Mès... axí os comprometèu
per nosaltres.

FLOR. No os espanti.
Dexèume fé a mi y rès mès.

(Al surtir, se topa ab en Parus, qu' èntra portant al braç el manto y capsèt de 'n Climent).

FLOR. ¡Be! díguesme ¿d' hont surts, Parus?

PARUS He anat al jardí.

PLOR. ¿Perquè?

PARUS Perquè he anat a buscá 'l manto
del vòstre nebot, Climent.

FLOR. Dexa 'l sobre una cadira,
que jò t' haig de menester.

PARUS (*fentho y a part*)
Ja m' he salvat d' una y bòna.
FLOR. (*als metjes*) Torno prompte. (*se 'n van*)
COS. y DAM. Está be.

ESCENA IX

CLAUDI, COSME y DAMIÁ.

COS. (*a Claudi*) Haurás sofèrt molt, ¿vritat?
CLAU. No me 'n parlèu.
COS. Y ho fas ara.
CLAU. Desde qu' os he vist la cara,
y ja he vist complimentat
aquèll sòmni tant hermós,
sèmbla que ja estic mitj lliure
del mal.
COS. ¿Tens ganes de viure?
CLAU. Sòls per vèureus a tots dos.
Els remèys, per durs que siguen,
els pendré tot desseguit,
pux qu' aquèll jove m' ha dit;
«fes lo qu' aquèts dos te diguen.»
DAM. ¿Encar que 't manéssem crèure
en Jesucrist?
CLAU. Pòc a pòc.
COS. ¿Ets sistemátic?
CLAU. No ho soc,
si una altra còsa 'm feu vèure.
Jò entenc qu' aquèll Jesucrist
fou un gran embaucador,
y morí per malfactor;
per consegüent, es molt trist
que demanèu per curarme
lo que fora traició
a la meva religió
y la conciència jugarme.
COS. ¿Y crèus qu' axò no es desvari?
CLAU. M' ho varen ensenyá axís.
COS. T' han enganyat: y es precís

que crègues tot lo contrari.
Deu, fill del Deu verdader,
es aquèll Jesús, que dius.

CLAU. ¡Impossible! Tinc motius
per provaos que no ho pòt ser.
¿No es cèrt que 'l van matar?
¿Pòt ser Deu qui pòt morir?

COS. Per çò metex; per èx fi
aquèll Deu se va encarnar
y ho va fer possible axís,
tenint dos naturalèses,
que per les nòstres malèses
Ell en la humana morís.
Pux sápigues que tancades
foren 'ns les pòrtes del cèl,
perquè ab supèrbia crudèl
ses lleys, lleys per Ell dictades,
trepitjárem sense frè:
l' ofènsa fou infinita,
y per conseqüent no evita
tot lo món ab son valè
la conseqüència fatal
que 'ns vingué ab tal desgrácia:
y sòls nos feu èxa grácia
morint un Deu immortal.
Mès... a 'n a tu, Claudi, 't falta
aquèll raig de llum del cèl
que, fent escórrer tot vèl
de l' enteniment, l' eczalta.

DAM. Quant te vinga, Claudi meu,
rèblo sumís y en bòn' hòra,
que sòls guiant-t' ell y fòra
veurás qui ha de ser ton Deu.
Veurás qu' es Deu verdader
aquèll Jesús que tu dius,
y que tenim mil motius
per reconèxe 'l. El ser
que tenim, aquèsta vida,
aquèst Sòl que 'ns il-lumina,
l' ayga pura y cristallina,

tot, en fi, tot nos convida
a què rendits l' adorèm;
y no mès que per èx fi
veurás tu qu' ha de servir
fins l' ayre que respirèm.
Veurás que sòls per amor
ha fet... lo que 't sèmbla estrany;
si, morí per pagá 'l dany
que 's feu l' hòme pecador.
Y sabrás, tínguesho entès,
que si aquèll sòmni daurat
t' ha casi ressucitat,
es perquè Ell ho ha permès.

CLAU. ¿Si?

DAM. Y si la parca ab dòl
fuig d' aquí, y, avergonyida
se 'n ha de anar sens ta vida,
sòls será perquè Ell ho vòl.

CLAU. ¿Si?

COS. Y si de salut gòses
havèntla a n' Ell demanada,
qu' es, veurás d' una vegada,
senyor de totes les còses. *(pausa)*
Si pòts, Claudi, unèxte ara
a nòstra humil oració
demanant ta curació
al nòstre Deu, nòstre pare.

(Claudi se queda parat, còm si hagués entrat el dubte en son enteniment, y 's cantará lo següent, que podrá recitarse, si se suprimèx la música).

Cant

COS. De vòstra clemència y pietat,
obriu, Jesús, els tresòrs,
y espargèsca nòus favors
la vòstra ardent caritat.

DAM. Per vòstra glòria y honor,
per vòstra sagrada crèu,
per vòstra sang escoltèu
nòstres súpliques, Senyor.

COS. y DAM. Llum sou, veritat y vida
pura, hermosa y celestial,
vida y vritat sens igual,
llum qu' a mirarvos convida.

ELS TRES
COS. y DAM. Donèu de tot Deu del cèl
al malalt en medicina;
y vòstra santa doctrina
seguirá sènse rezèl.

CLA. Donèumho, dòncs, si sou Deu,
que ho pendré tot desseguida,
y per Vós tota ma vida,
per Vós será tot lo meu.

ELS TRES
COS. y DAM. Llum, perquè os vèja, Senyor,
Veritat, perquè os conèga,
y vida, perquè 'n Vós crèga,
y os ayme sempre de còr.

CLA. ¡Llum! *(estossèga)*
¡Vritat! (»)
¡Vida! (»)
(estossèga ab eccés, se desmaya y queda postrat).

Recitat

CLAU. ¡Jò 'm mòro!
DAM. ¡Claudi, confiança;
qu' es immèns l' amor de Deu!
CLAU. ¡Ay!
COS. Rèb be la santa crèu,
que la crèu la vida alcança.
La vida espiritual
ab ella lo món rebé,
y tu rebrás, si 't convé,
fins la salut corporal.

(En èx moment en Còsme fa, ab lo dit pólser, la senyal de la crèu a 'n el front de Claudi, y de sobte, y per l' espay de dos segons, s' il-lumina, còm per un llamp molt resplandent l' escenari, y Claudi ab vèu fòrta y recobrant l' agilitat de sos membres demòstra sa curació. Al principi còm delirant y desprès entussiasmat diu:

CLAU. ¡Oh!... si! Jò sento... es vritat,
nòva fòrça... nòu vigor...
no sento ja cap dolor,

si... si, si; jò estic curat.
(Corre d' una part a altra y se 'n va dient)
¡Ah!... ¡Pare... Firmo... Climent,
veniu:... ¿ahont sou?... ¿que feu?

DAM. *(mirant al cèl)* ¡Grácies!
COS. » Donèulos; bòn Deu,
a tots gran avorriment
a sa pervèrsa ensenyança
al vèure aquèst gran favor.
DAM. ¡Grácies! ¡mil grácies, Senyor.
¡A Vós honor y alabança!

ESCENA X

COSME, DAMIÁ, FLORIÁ, CLAUDI, luego CLIMENT
y al fi FIRMO

FLOR. *(èntra abraçat ab 'n Claudi)*
¡Fill meu! ¡Pòt ser èxa cura?
CLAU. ¿No ho veyèu?
FLOR. Jò ab tu revisc;
¡ja la vida 'm será dolça!
CLAU. ¡Y alegre!
FLOR. Si.
CLAU. *(tornantlo abraçar)* ¡Pare!
FLOR. *(corresponent)* ¡Fill!
CLAU. *(prompte, als metjes)*
¡Ay! dispensèu, aymats metjes;
la veritat, es qu' estic
casi tonto d' alegria,
y m' he dexat d' agrair...
al moment....
FLOR. ¿No? y dòncs Claudi?
CLAU. *(besantlos la ma)* ¡Grácies! ¡grácies!
FLOR. *(abraçantlos)* Ja os he dit
que si a n' el meu fill curáveu
era vòstre tot quant tinc.
COS. Nos diuen los Anargiris,
ja sabèu lo que vòl dir:

gent que no vòlen monèda.
Sòls volèm del vòstre fill,
qu' al Deu que li ha dat la vida,
li siga sempre agrait.

CLAU. (*ab entussiasme*) Y de tot còr, y per sempre
defensaré a Jesucrist.

(En èx moment s' òbre la pòrta de la esquèrra y aparèx Climent que escolta y queda parat).

FLOR. *(que no para de mirar a Claudi)*
¡Ets curat! ¡y quina cura!

CLI. (*a part*) ¿Que 'n Claudi s' ha curat, diu?
¡Ja es tart! (*alt*) Qu' es axò, oncle?

FLOR. ¡Mira, Climent, ton cosí.

CLAU. Míram ¿me conèxes ara?

CLI. *(a part*) ¡Rellamp! (*alt)* May hauria dit
que tu 't curesses tant prompte.
(*als metjes*) Mès... vosaltres volèu dir
qu' es real aquèsta cura?

COS. Nòstre Senyor Jesucrist
no fa les còses a mitjes.

CLI. Dòncs... jò os serè molt senzill,
de cristians no me 'n fio.

COS. Y ho crèc. ¡Còm que som mal dits

DAM. Y tant... ¡tant nos calumnien!

CLI. ¡Calúmnies! *(ab ironia)*

CLAU. Cosí, es precís
que parles d' altre manera
al meu devant.

FLOR. ¡Molt ben dit!
L' agraiment axís parla.

CLI. (*ab intenció*) ¿Que pòt ser?..

FIRMO (*èntra depressa)* ¡Molt bòna nit!

CLAU. (*al vèure 'l*) Míram be, míram be, Firmo...

FIRMO. *(pasmat*) ¡Oh!

CLAU. ...Míram, que bò qu' estic.

FIRMO. (*a part*) ¡¡Deu del cèl!

CLAU. (*a Floriá*) Desitjaria
que 'l fesseu llibèrt.

FLOR. ¡Just! si,
ja no ets esclau, fidèl Firmo.

CLI. (*a part*) ¡Oh rábia!
CLAU. ¡Oh grácies mil!
¿Que no llibertéu a Parus?
FLOR. .... Si.
FIRMO. Per çò os hèm de servir
ab la fidelitat d' antes.
(*tranzició)* ¡Y ara? ¿que faig? ¿que no ho dic?
M' he parat ab tanta ditxa,
y no os conto lo qu' he vist.
PLOR. ¿Què?
CLAU. ¿Còm?
FIRMO. Soldats, aquí casa.
CLI. (*a part*) ¡Ara! mès... ¡ja es tart!
FLOR. ¿Qué dius?
FIRMO. De sobte l' han enrotllada
y 'm tem que vindrán aquí.
CLI. ¡Oh! ¡quin cas!
CLAU. ¡Salvèulos, pare.

(truquen la pòrta ab fòrça)

CLAU. ¿Serán ells?
FLOR. *(escoltant)* Si que ho son, fill;
(*pe'ls metjes)* puja 'ls a dalt a les golfes.
CLAU. Anirèm cap al jardí
per la pòrta de ma cambra.
FLOR. Ben pensat, fill meu, si, si.
COS. (*resignat)* ¡Jesús, Deu meu!
DAM. Senyor, fasses
la vòstra voluntat.
FLOR. (*que òu trucar*) ¡Vils!
CLAU. Firmo, veniu ab nosaltres
qu' acompanyarèu...
FIRMO. Ja ving.

(Claudi, Còsme, Damiá y Firmo se 'n van per la pòrta de la cambra de Claudi, al metex temps que Climent se 'n va pe 'l corredor d' entrada dient).

CLI. ¡Oh! la rábia se'm menja.

Floriá, que queda sòl a l' escèna, després de passejar un moment amoinat y pensatiu y havènt oit soroll en la pòrta, caure son pany, enraonament y passos pe 'l corredor, diu:

FLOR. Bòn plan *(cridant*) ¡¡Oh favor, veins!!

¡Lladres m' assalten la casa!
¡Necessitat!... ¡Oh, veniu!

ESCENA XI

FLORIÁ, FILETES y soldats, luego CLAUDI y CLIMENT y al fi la vèu de PARUS desde lluny

FILETES (*entrant ab los soldats*)
¡En nòm del Emperador
alto!
FLOR. (*reconèxentlo*) ¡Filètes! ¿que fas?
FILETES Rès, Floriá, sòls un pas
que 'm mana l' obligaciò.
CLI. (*entrant*) ¿Qu' es axò?
CLAU. (*entrant pe 'l seu quarto*) Pare, ¿que hi ha?
FLOR. Que sens mon consentiment
se presenta aquèsta gent
aquí.
CLAU. ¿Perquè?
FLOR. (*senyalant a Filètes*) Ell dirá.
FILETES Els Anargiris busquèm.
CLI. (*a Floriá*) Vòl dir....
FLOR. ¡Calla!
FILETES ... Els metjes....
FLOR. ¡Ja!
dòncs... no sé hont son.
FILETES Floriá,
son aquí, segurs n' estèm;
y si no 'n volèu fé entrega,
dèuvos prês desde èx instant.
FLOR. Mira qu' estás provocant....
y la rábia casi 'm cega.
(*irritat*) ¡Oh! fuigme d' aquí 'n mal hòra,
vesten ja d' una vegada,
perquè si no d' una arpada
te tiro escales en fòra.
FILETES (*desenvayna*) ¡Ira dels deus!
CLAU. ¡Calmèos Pare!

CLI. (*a Filètes detenintlo)* ¡Filètes!
PARUS (*dèsde lluny*) ¡Lladres!
FILETES ¡Ab mi,
soldats! (*desaparèxen pe 'l corredor*)
PARUS (*desde dins*) ¡Fugen pe 'l jardí!
CLAU. ¡Jesús, Deu! ¡Salvèulos ara!

Cau rápidament el teló y s' òu, perô de lluny, el metex còro de dimònis qu' ha servit de introducció.

FI DEL PRIMER ACTE

ACTE SEGON

Decoració de presó

ESCENA PRIMERA

Al alçarse 'l teló, se veurá a Cosme y a Damiá carregats de cadènes, el primer en actitut d' orar agenollat, y el segon sentat en un pilonèt, meditant; mentres un còro d' ángels, invisible, canta lo següent.

Còro d' ángels

Hermós espectacle
y grat per el cèl
es vèure als atlètes
lluytant per la fè.

Els ángels vos vetllen
sigau, dòncs, ben fèrms:
lluytèu per la glòria,
lluytèu per los cèls.

Lluytèu ab fermèsa,
lluytèu ab bòn zèl;
qu' un prèmi os espera,
y èx prèmi es etèrn.

Hermós espectacle etc.

Recitat

(Axís que 'ls tòca d' enraonar s' alcen y sens dirigirse l' un al altre esclamen.

Cos. ¡Quina ditxa, Deu meu, y quin contento

tinc en èxa presó rellenta y frèda!

DAM. Ni 'ls aucellèts cantant en l' arbolèda
son tan feliços còm aquí jò 'm sento.

COS. Aquèst es un palau, en que s' hi gòsa
les delícies mès dòlces y mès pures.

DAM. Tots los plaèrs del món son amargures
comparats ab la pau qu' aquí 's repòsa.

COS. Y diuen que 'ls companys de les cadènes
son la penúria, 'l dòl y la tristèsa;
mès per mi, no ho son pas, perquè ab llarguè-
Deu me torna en dolçures èxes pènes. [sa]

DAM. Sofrir pe 'l meu bòn Deu, ¡Oh quina glòria!

COS. Patir perquè 'm salvá, es ditxa immènsa,
y sabènt, còm es cèrt, que Ell me defènsa.

COS. y DAM. ¡Sofrí y morir per Deu.. ¡quina victòria!

(Còsme y Damiá diuen aquèst últim vèrs, el primer còm acabant son pensament y 'l segón còm trasportat pe 'l entussiasme y abraçant a son germá).

COS. ¿Sèmbla, estimat germá, que tens confiança
de què nòstre bòn Deu ja nos convida?

DAM: Lo que sento es tenir sòls una vida
per la glòria de Deu y sa alabança.
Pux ¿que val una vida miserable
d' una mès miserable criatura,
per oferirla digna, hermosa y pura
al Ser dels sers, diví è inefable?
¿Que val tota la sang de nòstres vènes
per apagar la sèt abrasadora,
que pe 'l be de la raça pecadora
tingué Jesús de mès martiri y pènes?
En l' abim del no rès tot junt s' engolfa
el meu podèr, si 'n la maldat no 's gòsa;
y si de be puc fer alguna còsa,
es que 'l podèr de Deu en mi regolfa.

COS. Es cèrt que tot lo be de Deu dimana,
còm dimana del Sòl la llum mès pura,
y que rès pòt de sí la criatura,
pux la ciència del mon es ciència vana;
mès... podèm ab la grácia qu' Ell nos dona
testificar sa divinal doctrina.

y nòstra sang unint ab sang divina,
podèm merèxer celestial corona

DAM. ¡Oh! ¡Quina ditxa!

Cos. ¿Quin consòl no fora
fer germinar en la ciutat d' Egèa
la mès santa llevò, y grabar l' idèa
que sòls la lley de Deu es salvadora?

DAM. ¡Oh¡ Jesús del meu còr!

Cos. ¡Jesùs dolcíssim,
dignèuvos acceptar la nòstra ofèrta!

DAM. (*s' òu soroll*) ¿Sents?

Cos. (*còntent*) ¡Venen!

DAM. (» *ointse 'l forrellac*) ¡Obren ja!

Cos. (*ab entussiasme*) ¡Ditxa complèrta!

DAM. (» *crèxent*) ¡Moment ditxós!

Cos. (» » ») ¡Oh dia felicíssim!

(Los dos s' assenten en los pilonèts que hi ha al efecte, per alçarse al entrar Floriá).

ESCENA II

COSME, DAMIÁ, FLORIÁ y un soldat desde dins

FLOR. (*de dins*) Bòn minyó.

DAM. (*que òu la vèu*) ¿No es Floriá?

FLOR. (*de dins*) Aquí tens èxa monèda.

SOLDAT. (») ¡Grácies¡ (*corren el forrellac*)

FLOR. (») Espéram aquí,
qu' aviat surto.

Cos. (*contestant a Damiá*) Si que ho sèmbla.

DAM. (*contrariat)* ¡Qui sab' si 'n Claudi, 'l seu nòy,
d' aquí la presó 'ns vòl trèure,
y ab el seu pare han lograt....

FLOR. (*entrant*) ¡Júpiter vos favorèsca!

Cos. (*s' alsa*) ¡Bòn Floriá! ¿vós aquí?

DAM. (») ¡Deu vos guart! ¡quina sorprêsa!

Cos. ¿En Claudi no seguèx be?

FLOR. (*amoinat*) El temps vòla y no 'l puc pèrdre.
Escoltèu, metjes ¡pe 'ls deus!
tinc el còr partit de pèna:

Jò ahir vespre era feliç,
quant el meu fill váreig vèure
curat per vosaltres dos;
me semblava que 'm somrèya
la ditxa y lo benestar,
y sòls somniava per tréureos
d' èxa trista esclavitut....
Mès, avuy ¡quina sorprèsa!
mès trista per lo meu còr,
pe 'l còr d' un pare que 's crèya
viure feliç ab son fill....

COS. ¿Que li han fet alguna ofênsa?

FLOR. ¡Aquèlls infames, malvats,
l' han carregat de cadènes.

DAM. ¿Que dièu ara!

COS. ¡Que he sentit?

DAM. ¡Còsme, que hi dius?

COS. (*a Damiá*) ¡Que te 'n sèmbla?

DAM. (*a Floriá*) Perquè l' haurán posat près?

FLOR. Lo que mès sento y me pèsa
no havêr a casa sigut,
¡axò 'm trastorna ma pènsa!
¡ira dels deus, si jò hi soc!

COS. Y... ¿perquè vos podèu crèure
que l' hauràn apresonat?

FLOR. Axò tampòc puc compèndre,
y 'l que ho sab no m' ho vòl dir.

DAM. ¿Qui ho sab, dòncs?

COS ¿Qui es?

FLOR. El Prefecte.

COS. ¿Vós l' hèu vist?

FLOR. Ara fa pòc.

DAM. D' aquèst acte, dòncs ¿que 'n pènsa?

FLOR. Escoltèu còm s' ha espressat
el que mès amic se 'm dèya.
«Sento estimat Floriá
tes tribulacions y pènes,
y còm som companys antics,
escolta a un amic, y crèume:
La causa d' aquèst desastre,

que la calli has de permètre,
y 't demano qu' al teu fill,
sumís, renuncies vêure 'l,
que si vèure 'l te dexés,
y si la causa jò 't dèya,
crèc que 't partiria 'l còr
y 't moriries de pèna.»
(*aflgidíssim*) ¿Hèu vist un pare infeliç?
Cos. ¡Jesús, Jesús!
Dam. ¡Santa Vèrge!
Flor. Y ell, axí ha continuat.
«Mès, escolta, escolta y crèume;
Ja 't dirè lo qu' has de fer,
si de la presó 'ls vòls trèure.
Jò 't donaré 'l meu permís
perquè 'ls Anargiris vèjes,
y si tu lògres dels dos
qu' un gra d' incèns oferèsquen
a Júpiter, a qui ells
ab ses doctrines ofènen,
te torno 'l fill tot seguit
lliure de presó y cadènes.
Y axò sòls ho faig per tu,
pux som amics d' infantèsa;
mès... quant les lleys imperials
que casi ni axò 'm permèten...»
¡Còr insensible y crudèl!
¡entranyes mès que de yèna!
Cos. Sentim, bòn Floriá, en el còr
la desgrácia qu' os ofèga.
Flor. Dòncs, axís podèu lliurá 'l.
Cos. No pas pe 'ls mèdis que dèyeu.
Dam. Els Anargiris, per rès
al seu únic Deu se vènen.
Flor. ¿També serèu criminals?
(*s' ho diu per ell*) ¡També aquêstos m' afligèxen?
(*suplicant*) ¡Oh! cremèu un xic d' incèns.
Cos. Fora per Deu una ofènsa.
Flor. ¡Pe 'ls deus! almènos... fingiu,
be es una còsa pròu tènue.

COS. Ni axò podèm fer.
DAM. ¡Ja may!
ans qu' axò ¡butxins, matèume!
FLOR. ¿Y vosaltres mon condòl
sentiu, y la meva pèna?
¿Havènt curat al meu fill,
ara me 'l volèu fer pèrdre?
¿Per ferme 'l ara matar,
de la mòrt el váreu pèndre?
COS. Calmèos, Floriá ¡per Deu!
pensèu un xic ab sang frèda.
DAM. Si, diguèunos Floriá:
¿que os hèu arribat a crèure
que si 'l vòstre estimat fill
altre còp tornés á sèure
pròp les pòrtes de la mòrt,
no pregaríem de vères
a nòstre Senyor y bòn Deu
qu' altra vòlta ab sa clemència
tingués de tots dos pietat?....
FLOR. (*prompte*) Per carregá 'ns de cadènes
tal vegada al endemá,
per podèr dir qu' oferèxen
mès víctimes a aquèll Deu...
COS. ¡Deu meu!
DAM. (*ab dignitat*) Axò es una ofènsa.
FLOR. Dòncs ¿còm s' esplica 'l qu' ha dit
ara metex el Prefecte;
que dependèx de vosaltres
el trèure a mon fill de pènes?
DAM. Prò si a Líssias ni l' hèm vist.
COS. Aquí algun mistèri hi èntra,
que nosaltres no entenèm.
FLOR. Dòncs ¿perquè no hèu de oferir....
COS. No; ¡may, Floriá!
DAM. ¡Ja may!
FLOR. Mirèu qu' èntro 'n la vellèsa
y no 'm queda cap mès fill.
DAM. Aquèsta es una eczigència
que no podèm cumplir.

FLOR. *desesperantse*) Dòncs
vòstre còr no es de cap mèna,
serèu uns sers inhumans
que trèures del món merèxen.
¡No sabèu qu' es tení un fill
ò un còr de pare que pèna!
¡Oh Júpiter! ¿còm ho faig
si no 'm veniu a defèndre?

COS. No pensèu tant mal; per Deu.

DAM. (*repentinament*) Escoltêu: ¿volèu permètre
que comuniqui 'l germá
una lluminosa idèa
que podé vos salvi 'l fill,
y vos trèga 'l còr de pèna?

FLOR. (*eczaltantse*) ¿Salvarlo? ¡Oh! ¡al moment!
si, parlèu, prompte, ab llestêsa
si, si, salvèu al fill meu.

DAM. Dòncs ab permís.

COS. Ab llicència.

(Còsme y Damiá s' aparten un xic y fan còm que dialoguessen, mentres Floriá diu ab molta pausa y plè de sentiment.

FLOR. ¿Perquè jò no puc vèure a n' el meu fill?
¡Quin crim ell ha comès, qu' ab vils cadènes
en la presó lo tingues près, lligat,
y destroçat mon còr per la tristêsa?
¡Pare desgraciat! ¡pare infeliç,
qu' ab tots els teus diners y tes riquèses
te tròbes molt mès pòbre qu' un esclau,
pòbre, infeliç y esclau de l' impotència!
(*petita pausa*)
De mi 'l Prefecte Líssias s' ha burlat,
mostrantme la mès gran benevolència;
y aquèts cristians fanátics y crudèls
per rès, per rès del món no tranzigèxen.
¿Qu' es lo que tinc de fer pòbre de mi?
¡Tinc de desesperá 'm, si lo qu' ells pènsen
no 'm retorna 'l meu fill, el meu consòl,
la meva ditxa y ma mès gran riquèsa!!

COS. (*a Floriá*) ¡Bòn Floriá!

FLOR. ¿Ja l' hèu trobat?

Cos.	Si tot nos surt be, m' ho sèmbla.
Flor.	¿Que necessitau diners?
Dam.	Ja 'ns agrada la pobrèsa
	a nosaltres, prò a n' a vós
	tal vegada vos servèsquen.
Flor.	Qu' es dòncs lo que tinc de fer?
Cos.	Que 'ns precisa a 'n Claudi vèure,
	quant lo tinguèm a n' aquí
	ben deslligat de cadènes
	(qu' axò vós ho lograrèu
	ab diners, si no 's pòt sènse),
	feunos vení en Firmo aquí,
	sens qu' un sòl moment se pèrda.
Dam.	Prò os hèm d' advertir també
	que si 'ls nòstres plans concèrten,
	retirat tindrèu el fill
	mentres reuniu les riquèses
	ò interèssos suficients
	per viure ab tota decència
	fòra del impèri, junts,
	fins que 's mori 'l qui os vòl pèrdre
Flor.	¿Necessari es tot axò?
Cos.	Y que Deu ho beneèsca.
Flor.	¿Puc sabè 'l que volèu fer?
Dam.	Fins eczigèx la prudència
	que rès digau a ningú
	de tota aquèsta convèrsa.
Flor.	Confio, dòncs, de tots dos.
Cos.	Nos creyèm que val la pèna.
Flor.	Me 'n vaig a fer lo qu' hèu dit.
Cos.	Es pòca tota llestèsa.
Flor.	Estigueu bòns.
Cos. y Dam.	Deu vos guard.
Flor. (*apart y anatsen*)	
	Sèmbla qu' òbren ab noblèsa.

(Se 'n va, Floriá; y al tancarse la pòrta, se sent passar el forrellac).

ESCENA III

Cosme y Damiá

Cos. ¡Quin cas, Damiá, per un pare!
Dam. Es vritat qu' es un cas trist.
Mès ¿qui sab? la Providència
perquè ho vòl permètre axís,
que trastorns permêt a vòltes
per lográ magnífics fins.
Cos. Deu t' ha inspirat aquèst mèdi
per poder salvá a n' el fill
de 'n Floriá, no 'n tinc dubte;
pux que sent convèrs d' ahír,
y no tenint el Baptisme,
fora molt gran el perill
en que 'l pòbre 's trobaria
de claudicar. Es precís
fe 'l que poguèm per salvarlo
respectant els plans divins.
Dam. Y d' ell pòt ser Deu se valga
pe 'l seu pare convertir,
qu' es hòme que té còr nòble,
per mès que siga gentil.
Cos. Sòls falta qu' ells dos acceptin.
Dam. Jò crèc qu' ho farán axís;
de 'n Firmo, no me 'n cab dubte
perquè es bòn cristiá y antic,
també, respecte de 'n Claudi,
jò n' estic persuadit
qu' escoltará la propòsta
y 'ns estará ben sumís,
pux té bòna recordança
d' aquèlla visió d' a nit,
quant li va maná aquèll ángel
satisfés nòstre desitj.
Si Deu fa que 'l plan be surta
envièm tot desseguit
en Claudi a n' el bòn Antòni

que l' acabi d' instruir,
y li donga 'l sant Baptisme
¡y un cristiá mès ja tenim.

(S' òu que corren el forrellac y 'ls dos se senten en los respectius pilonèts.

ESCENA IV

COSME, DAMIÁ y CLIMENT

CLI. *(entrant)* ¡Aquí sou! y... ¿axò 's pòt crèure?
DAM. ¿Que 't pasmes?
COS. ¿T' admires?
CLI. Sí.
COS. Dòncs, molt mès m' admira a mi
qu' ara tu 'ns vingues a vèure;
pux pensant-te que 'ls cristians
som l' opròbi de les gents,
podries crèurens dolents
y avorrirnos per farsants.
CLI. No os admirèu, perquè encara
que no siga d' èxa sècta,
admiro 'l fer nòble y rècte
del hòme que no repara
en prodigar els favors
siga qui siga a qui 'ls fassa;
per çò he demanat el passe
per vení 'a vèureus, senyors;
y 'm permetrèu qu' ara os diga
que sempre, sempre 'n Climent
pe 'ls favors té agraiment,
fassa 'ls qui 'ls fassa y a qui siga;
perquè crèu qu' es còsa hermosa
que l' agraiment may s' aturi,
que sempre per demunt suri
de dissenciò religiosa.
Y per lo tant agrait
al favor sens eczemplar
qu' al cosí vau dispensar,
aquí 'm teniu decidit

per servirvos y sens por;
per tot y en tot demanèu,
millor diré que manèu
a vòstre humil servidor.
(apart) Vejam que pènsen tots dos.

COS. ¡Oh! grácies, grácies, Climent,
per aquèst oferiment
tan nòble y tan fervorós.
(apart) Aquèst jove es de sospita,
segons en Firmo 'ns digué.

DAM. Grácies, qu' a mès d' estar be,
qui a Deu té rès necessita;

CLI. ¿Que ja tal vòlta 'n Floriá
s' ha prestat primer que jò?

DAM. Ja ha vingut el bòn senyó,
prò se 'n ha hagut d' entorná
sens acceptarli l' ofèrta;
¡estèm aquí tan contents!

CLI. ¡Mirèu, que corren mals vents,

COS. Còm la pòrta no es obèrta
no tenim po' a cap mal ayre.

CLI. Admiro èxa fortalèsa,
tal convicció y tal bravèsa,
y estic tentat gayre gayre...

DAM. ¿D' abraçar nòstra doctrina?

CLI. Axò no; prò si de crèure,
y vosaltres m' ho feu vèure,
que sa fòrça es peregrina,
que a 'n a tots els cristians
els axeca a tal altura,
qu' a 'n a mi ja se 'm figura
vèureus a tots uns titans.

COS. Deu es nòstra fortalèsa
nostre etèrn prèmi y corona;
Ell es qui tal fòrça 'ns dona
per confessá 'l ab fermèsa.
Ell sabèm que nos espera,
si morim ab valentía,
per darnos soberania
en la ciutat verdadera.

CLI. Mes... es un Deu que va fer
una mòrt tan trista y vil!
qu' axò no 'm dexa serví 'l.
no 'l tinc per Deu verdader.

COS. ¿No? Dòncs escóltam, Climent...

CLI. Ara no estic per axò,
ara jò crèc qu' es milló
que parlèm d' un cas urgent.
Jò ja vindrè tot sovint
y m' ho podrèu esplicar
(*apart*) (axís els podré observar)
(*alt*) y m' aniré instruint.
Al cas, dòncs. ¿Teniu entès
qu' avuy aquèst dematí
al pòbre del meu cosí
han anat a posá 'l près?

DAM. Sí.

COS. Y ho sentim vivament.

CLI. Y si vosaltres sabíeu
quant l' estimo; compendríeu
quan gran es mon sentiment.
Es tan franc y tan lleal,
tan amable y carinyós,
tan nòble y tan bondadós,
qu' es un tresòr que molt val.
¡Si sabésseu quant patèxo
pensant qu' está apresonat!
y al vèure tan trastornat
al meu oncle ¡quant sofrèxo!...

COS. Es molt just ton sentiment.

CLI. ¡Pòbre oncle! ¡pòbre cosí!

COS. Però tu 'ns podries dí
¿perquè al cosí de 'n Climent
l' ha fet agafá 'l Prefecte?
¿Quina raó l' ha mogut?
¿Qu' es lo que d' ell ha sabut?
¿quin crim ó be quin defecte?

CLI. L' han acusat de cristiá;
y lo mès estrem de 'l cas,
ha sigut que sens pará 's

en lo que 'n pòt resultá,
ha confessat clarament,
devant metex del Prefecte,
que sòls adora y respecta
a Jesús omnipotent.

DAM. (*ab intenció*) ¿Qui podia entrá 'n sospita
que la nòstra religió
professés? ¡Algun traydó
qu' a casa de 'n Claudi habita,
tal vòlta 'ns esplicaria
l' urdiment d' aquèsta trama!

CLI. (*picat*) Dòncs la dignitat reclama
dirvos lo que no volia;
En casa de 'n Floriá
la traició no hi fa niu;
y ¿sabèu lo qu' ara 's diu
y ho sent qui vòl escoltá?
Que 'ls dos Anargiris són
els que, per fins de sa sècta,
l' han delatat al Prefecte

DAM. ¡Oh Deu meu!

COS. ¡Jesús, quin món!

CLI. (*apart*) Havia dat un pas fals,
me sèmbla que 'n surtiré.

DAM. (*indignat*) ¡Y 'ns deshonren?

COS. No hi fa ré:
Jesús èntre criminals
morí per nòstres pecats;
per lo tant èxa deshonra.
sofèrta per Deu, es honra,
sèns motiu sent deshonrats.

DAM. Si; es molt pòc cèrtament
deshonra per Ell sofrir;
mès axò no vòl pas dir
que no ho senti vivament.

COS. (*a Climent*) ¿Y ho crèus?

CLI. ¡Oh jò no faig gala
de sabè històries. La vèu
que corre per tot arrèu,
per criminals vos senyala.

Jò os dic 'l qu' he sentit dí;
y si per cas m' hèu de crèure
y èxa taca os volèu trèure,
aconsellèu al cosí
qu' a Júpiter sacrifiqui.

Cos. ¡Ja may!

Dam. ¡May!

Cli. (*apart*) ¡Millor, milló!
(*alt*) ¿No hi consentiu?

Dam. Ja may.

Cos. No.

Dam. Y 'm permetrás que t' indiqui
que no 'ns vingues, per favor,
ab propòstes d' èxa mèna.

Cos. Si; que 'ns causen molta pèna,
pux nos ferèxen del còr.

Cli. Dòncs... si sang de 'l ignocent
se ha de vessar, valdrá mès...

Cos. Prò ¡per Deu! ¿que t' has ofès?

Dam. No t' ofèngues, no, Climent.

Cli. ¿No 'm tinc d' ofèndre, senyors,
al vèure tal terquedat?
¿Què pòt sé os hèu figurat
que so insensible als dolors,
que 'm causa la cruèl tortura
qu' ara 'l meu cosí sofrèx,
y quant el oncle tant patèx
casi près per la locura?
¡Cayguen dels deus els furors
sobre aquèll qu' es insensible.

Cos. ¿No ho vèus que 'ns es impossible?

Cli. (*se 'n va resòlt*) Dòncs aquí hi sòbro, senyors.

(S' òu el forrellac y passos)

ESCENA V

Còsme y Damiá

Dam. ¿Què te 'n sèmbla del cinisme
del nebot de 'n Floriá?

Cos. Crèc que tingué raó 'n Firmo
quant ahir va aconcellá 'ns,
que de 'n Climent nos guardéssem
còm del llop se guarda 'l xay.

Dam. Quant el vèig, horror me causa;
m' es un jove molt ingrat.

Cos. A n' a mi, dòncs, també 'm passa
lo metex, si fa ó no fa.
Jò crèc que convé parlarli
ab reserva, procurant
no tenir molta malícia,
perquè, nòy, al fi y al cap,
crèc que no tenim pròu pròves
per podèrlo judicar
ab tota aquèlla certèsa
sens perill d' equivocá 'ns.

Dam. Axís procurarè ferho
encare que 'm costará...
(*petita pausa*) Mès qu' hi dius, estimat Còsme,
tornant ara al altre cas,
d' aquèsta nòva calúmnia
ab quê 'ns están infamant?

Cos. Damiá, no 't donga cuidado
que cap hòm de sèny creurá
aquèsta gròssa mentida
sènse centener ni cap;
y encara que la creguessen
hèm d' estar molt conformats;
qu' un consòl sempre nos queda
y es, Jesús Crucificat.

Dam. Ell es qui sempre 'm consòla.

Cos (*s' òu el forrellac*) ¿Altra vòlta 'l forrellac?

Dam. Pòt ser qu' ara vinga 'n Claudi.

Cos. ¡Tant de bò!

Dam. Si qu' ho será.

ESCENA VI

Còsme Damiá y Claudi

Clau. (*alegre*)
¡Grácies a Deu, senyors, qu' os torno a vèure.
Cos. (*l' abraça*)
¡Pòbre Claudi! ¡Oh digues! ¿qu' es? ¿que passa?
Dam. (») ¡Ánimo, que Jesús está ab nosaltres!
Clau. ¡Els pares sou ben bé de la meva ánima!
Al vèureus; quin consòl esprimento?
¡Jesús per fi ha escoltat mos precs y llágrimes!
Cos. May Jesús abandona 'ls que l' estimen.
Clau. Y axò 'm confirma en les doctrines santes,
que còm sabèu, jò desde ahir professo;
y tan feliç jò soc, que fins tinc ganes
d' oferirli la sang còm a penyora
de qu' es cèrta y ditxosa ma mudança,
Cos. (*abraçantlo*)
¡Molt be! ¡Molt be!
Dam (») ¡Ditxós, estimat Claudi,
que t' has aprofitat del còp de grácia,
que Jesús t' ha donat ab sa clemència,
per despreciar ben fèrm les lleys paganes!
Prò.. ¿que 'ns contes? ¿ets près? ¿per quin delicte?
Cos. ¿Qu' es lo que desde ahir passá en ta casa?
(oferintli assiento)
Té... vina, sèu aquí, y esplicat, Claudi.
Clau. Tot vos ho esplicaré, pux ne tinc ánsia:
(*s' assentan*)
Després que os vaig dexar, perquè ab en Firmo
fugísseu pe 'l jardí, cap á la sala
prompte váreig tornar per entretindre
del mòdo que pogués, junt ab mon pare,
la turba de soldats y a n'en Filètes.
Mès en aquèll moment de febre y d' ánsia
desde allá una finestra 'l traydor Parus
«¡lladres!» cridá «que pe 'l jardí s' escapen,»
y al moment els soldats desaparèxen
a la vèu de 'n Filètes que 'ls manava.

Jò, molt frissós, per tot arrèu corria,
mirant per los balcons, desesperantme,
pensant que os pagarien ab cadènes,
y ab martiri tremendo tal vegada,
l' havèrme retornat a mi la vida,
el curar al malalt qu' agonitzava.
Ab l' espant que tinguérem, tots fugiren,
dexantnos tots dos sòls, a mi y al pare,
que no sabríem dir ni lo que 'ns fèyem;
¡quin desconsòl mès trist era 'l de casa!
Climent, el meu cosí (que no os pòt vèure).

Cos. (*apart*) ¡Hipòcrita!

Clau. (*continuant*). Vingué, y ses paraules
me feren recobrar un xic d' aliento;
«¡S' han escapat!» digué, però ab mès ganes
de que no ho haguessen fet, segons me sèmbla.

Dam. (*apart*) ¡Mira 'l gran faritzèu còm nos tentava!

Clau. Luègo vingué, mès que content, en Firmo
dient: «¡ja están a salvo; y la calma
vaig recobrar del tot quant va afegirmhi
qu' havíeu fins burlat la vigiláncia
d' un hòme que de lluny seguia 'ls passos,
y que os dexá tranquils y en bòna casa.
Mès tart aquèll meu gòig y ma alegria
en tristèsa y condòl feren mudança,
pux en Parus vingué... allá a les onze
dient: «són agafats altra vegada.»
Al sentir axò d' ell y jò agafarlo,
recordant que va fé 'aquèll crit de «¡lladres!»
fou còsa d' un moment, qu' encès en ira,
de fer un disbarat a punt estava;
quant Climent, disculpantlo, me 'l va pèndre
y ab ses raons va procurar calmarme.
Ell allavòrs digué tot melancòlic
que 'n Filètes el feu surtir de casa
y que 'l retinguè près, fins a trobarvos;
que mentres pe 'l camí ell s' esclamava,
en Filètes rebé una confidència
fentli sabèr el punt de vòstra estada.

Cos. ¡Cèrt qu' algù va espiar els nòstres passos,

pux quant nosaltres mès segurs estávem,
oírem que 'ls soldats ab en Filètes
trucaven a la pòrta, ab gran gatzara:
Y per no descubrir ò comprometre
a tots els bòns cristians d' aquèlla casa,
vam baxar tot seguit, la pòrta obrírem
y voluntariament nos entregárem.

DAM. ¿Y còm t' han agafat, estimat Claudi?

CLAU. Mirèu; de la manera mès villana.
Avuy aquèst matí quant jò dormia,
apesarat per tant crudèl vesprada,
el Centurió ha vingut, sèns gayres modos,
dient que 'n Firmo y jò prèsos quedávem.
En Firmo ¡per ventura ha quedat lliure,
pux qu' havia surtit ab el meu pare
fèya molt pòc. ¡Ay pare! ¡pòbre pòbre!

DAM. ¿Y quin motiu t' han dat per agafarte?

CLAU. Que Líssias, el Prefecte, m' ho diria.

COS. ¿Y l' has vist?

CLAU. Y a mon Deu ne dono grácies,
pux he tingut una ocasió oportuna
per dir, d' una manera la mès clara
devant l' autoritat del metex Líssias,
que la doctrina mès hermosa y santa
jò la crèya en les lleys del cristianisme,
y qu' al Deu dels cristians sòls adorava;
que no 'm preguntés mès que rès diria,
que si apèndre volia en ma ensenyança,
per mès detalls, anés als Anargiris
que 'ls hi darien de molt bòna gana.

COS. ¡Molt ben dit!

DAM. Claudi, 't dic que be t' espliques,
y ab energies verament cristianes.

CLAU. Mès al vèurem resòlt y ab valentia,
del seu devant m' ha tret y pe 'ls seus guardes
m' ha fet tancá en un nègre calaboço
que de son palau té en la planta baxa;
fins que (y no sé perquè sènse cadènes)
aquí m' ha fet portar; que ho desitjava!

COS. Axís ho ha permès Deu ab sa clemència

de nosaltres valèntse y de 'l teu pare.
CLAU. (*ansios*) ¡Oh! ¿si? ¿hèu vist al pare?
DAM. Si.
COS. Si, Claudi:
y d' aquí se 'n ha anat no fa pas gayre.
CLAU. ¿Está desconsolat!
COS. Deu no abandona,...
mès que mès defensantli tu sa causa.
CLAU. Jò daria ma sang per convertirlo:
si, si; tota ma sang, de bòna gana.
COS. Sèns que 't còsti la sang, pòt ser qu' ho lògris;
y per axò hèm pensat d' aquí lliurarte,
perquè rebent quant antes el Baptisme
ab el teu bòn eczemple y ensenyança
el podrás convertir; que no 'n tinc dubte.
CLAU. ¿Volèu lliurarme a mi justament ara
que 'm tròbo a mitj camí de la victòria?
¿No dièu qu' a qui la vida a Deu regala
Ell li dona la pau, ditxa y corona?
DAM. ¿Ta ditxa estimes mès que sa alabança?
tu encare molt pòts treballá en sa vinya:
y axís ans de morir, per Deu treballa.
COS. Per lograr, còm pensèm, el nòstre objecte,
vindrá a 'n aquí un cristiá de pura raça
que tots dos els vestits prompte cambiantvos,
ell se quedará aquí, tu surts y 't salves.
CLAU. ¿Y axís donaré a Deu molta mès glòria?
DAM. Els dos axí ho pensèm.
CLAU. Dòncs axí s' fassa.

ESCENA VII

CÒSME DAMIÁ CLAUDI y FIRMO

COS. (*oint el forrellac*) ¿Sents?
FIRMO (*entrant*) ¡Alabat siga Deu!
COS. ¡Per sempre!
DAM. ¡Siga alabat!
FIRMO (*corrent a ell*) Diguèu Claudi; ¿còm ha estat?
CLAU. (*abrassantlo*) ¡Firmo, estimat llibèrt meu!

¡Ah! dígam ¿que fa 'l meu pare.

FIRMO Casi ho podèu suposar...
¡Oh! si jò os poguès lliurar
d' aquèsta presó, desde ara
mil vides oferiria
y les daria de grat
per darvos la llibertat
y al vòstre pare alegria.

COS. Precisament d' axò 's tracta
y qu' ho farás sé de sòbra.

FIRMO Dòncs, depressa, mans a l' òbra,
que per mi no 's trènca un pacte.

CLAU. (*a Còsme y a Damiá*)
Escoltèu ¿qu' es ell pòt ser
el qu' ha d' ocupá 'l meu llòc?

COS. Ell metex.

CLAU. A pòc a pòc
ans qu' ell morir, jò primer.

DAM. No 's tracta pas de tal còsa.

CLAU. ¿Ni de posá 'l en perill?

COS. Dexa fé' y no temes, fill.

FIRMO ¿Puc sabèr lo que 's propòsa?

COS. Mira, Firmo, que cambiesses
ara dèyem, el vestit
ab en Claudi...

FIRMO Desseguit.

COS. (*continuant*) Y en llòc seu, aquí 't quedesses.
Y d' èx mòdo disfressat,
y ab el teu permís d' entrada,
queda la guárdia burlada
y 'n Claudi en llibertat.

FIRMO Queda acceptat aquèst plan,
y en ferho hi tindré un consòl.

CLAU. No hi consento.

FIRMO (*als metjes*) ¡Còm! ¿no ho vòl?
(*a Claudi*) ¿Axís m' estèu disgustant?

CLAU. Qu' érats molt bò ja ho sabia,
prò jò no vull que per mi
tu t' espòsis a sofrí...

FIRMO (*resòlt y prompte*)

Fins la mòrt, si convenia

CLAU. Axò arriba al heroisme.

FIRMO No os ho pensèu, no, senyó;
aquèsta es una lliçó
que l' ensènya 'l cristianisme.

CLAU. (*pasmat, als metjes*)
¿Qu' es aquèll cristiá...

COS. y DAM. Si.

FIRMO ¡D' anys!

CLAU. (*ab entussiasme y pesar*)
Jò també, prò desde ahir.

FIRMO (*ab entussiasme y estranyèsa*)
¡Oh! ¿també?

CLAU. (*ab convicció*) ¡Si, Firmo, si!

FIRMO (*abrassantse*) Allavòrs ja som companys.
Y ara si qu' os eczigèxo,
que fugint, dèu gust al pare,
que jò aquí 'm quedo desde ara;
y si no, no os obeèxo.

CLAU. ¡Oh cristianisme! ¡qu' hermós
a ma vista ara 't presentes
confesso que en les palpentes
vivia, y estic confós.
Mès ara, Firmo, no 'm frissis
perquè aquí 't dexi 'n penyora,
axò per mi y per tu fora
el mès gran dels sacrificis.
A mi déxam morí en pau
y de mon Deu en el braç,
y tu servèxlo còm fas,
y ara mès sèns ser esclau.

COS. Claudi, 'l temps corre volant
convé, dòncs, que 't decidèsques
y per mès qu' ara sofrèsques
no convé pèrdre un instant.

CLAU. Mês... ¡Ell morirá per mi?

DAM. Fes lo que 't diu mon germá
que 'n Firmo 's pòt ben salvá,
fent lo qu' ara 't vaig a di:
El teu pare pòt fer vèure

que, per salvarte a n' a tu,
lo que no ha fet may ningú
ho fa 'n Firmo, y es de crèure
qu' aquèsta tan nòble acció
d' un esclau, si la sabia...
¡cèrt! fins la premiaria
el metex Emperadó.

CLAU. *(dantli el capell)*
Dòncs... té.

FIRMO *(el prèn y s' el pòsa)* ¡Grácies a Deu!
Ara semblaré un senyor.

COS. Prompte el manto...

(Firmo 's trèu sa túnica esterior y 's pòsa 'l manto que li entrega Claudi mentres aquèst se pòsa la túnica, que li entrega en Firmo.)

FIRMO *(mirant a Claudi)* ¡Quina por
feu axís!

DAM. *(acudintli un pensament)* ¡Ay Jesús meu!
Còsme, sa cara jò 'm tem
qu' axís el pòt delatar.

COS. ¡Oy! ara m' hi fas pensar.
(discorrent) Ay Deu meu ¿dòncs còm ho fem?
(venintli una idèa) ¡Calla! Deu sab proveí;
en la butxaca hi tenia
la barba qu' a mi 'm servia
(ho mira) per disfresssá 'm.

DAM. ¿L' hi tens?

COS. Si.
Vina, Claudi.

CLAU. Aquí 'm teniu
dispòst per lo que se 'm diga.

COS. *(posant la barba a Claudi)* Damiá.

DAM. ¿Qué?

COS. Tè, vèyes, lliga.

FIRMO *(mirantse'l)* ¡Nòy sèmbla un esclau al viu.

COS. (») ¡Magnífic!

DAM. (») ¡Perfectament!

CLAU. ¿Y ahont vaig tan trist y tot sòl?

COS. Ab Deu, qu' es guia y consòl,
te 'n anirás al moment,
cap al carrer de Plató,

truques al número sèt,
te baxará a obrí un vellèt
qu' es un excel-lent baró;
y abans de qu' ell rès te diga,
el saludes tu primer,
prò d' èx mòdo, fícsat be:
«La pau de Deu ab vós siga.»
Tu li contes qui t' hi envia,
y en sa casa 't quedarás
ahont cristians trobarás
que t' hi farán companyia.
Apendrás el catecisme
que practiquèm els cristians;
mès tart, de sagrades mans,
ne rebrás lo Sant Babtisme.

CLAU. ¡Axò 'm consòla! Espero
qu' ells al meu pare dirán.....

DAM. Ells metexos cuydarán
de dirli ton paradero.

COS. Firmo, dónali el passe.

FIRMO (*li dona*) Es vritat, ja no hi pensava,
teniu.

CLAU. Tan content qu' estava
y ara... ¡òh la sang se 'm glaça!

COS. (*l' abrassa*) Ara... un abraç y vesten.

CLAU. ¿Será tal vòlta 'l derré?

COS. Encara que no sé rê,
crèc que pòcs moments nos resten.

CLAU. (*hi tornan ab efusió*) ¡Aymat pare del meu còr!

COS. Que Deu te guii, fill meu.

CLAU. ¡Oh! si, demanèuli a Deu
que 'l servèsca ab molt fervor
(*abraçant a Damiá*) Damiá, aquèst trago es de fèl.

DAM. No 'l refusis.

CLAU. ¡Es amarg!

FIRMO Dòncs axís no 'l feu tan llarg,
ja os veurèu allá a n' el cèl.

DAM. ¡Que Deu te tinga en sa pau!

CLAU. Si, si, sa pau me convé.
(*abrassant a Firmo*) Y a tu, Firmo ¿que 't diré?

¡sent llibert, vèure 't esclau!

FIRMO ¿Quê? Qu' ha fet lo que devia
un esclau pe 'l seu senyó.

CLAU. No, qu' aquèsta abnegació
ja may, ja may la tindria
un esclau sens ser cristiá,
qu' aquèsta abnegació 's vèu
que sòls un Deu en la crèu
la pòt al món ensenyá.
Firmo, no t' oblidaré.

FIRMO Grácies.

COS. (*donantli presa*) ¿Qué fas, Claudi meu?

CLAU. Vull doná' os l' últim adeu,
y al moment me 'n aniré.

(Se cantará la següent despedida; y si no 's pòt fer cantant, se recitarán solament los vèrsos mès precisos.)

Cant

CLAUDI SÒL

Mon còr aqui 's queda
fugint del meu pit,
desfentse de pèna
desfentse a bocins,
donantvos les grácies,
les grácies a mils.

ELS DOS

CLAUDI

Mon còr aqui 's queda
fugint del meu pit,
desfentse de pèna,
desfentse a bocins.
Donantvos les grácies,
les grácies a mils.

y

FIRMO

Valor, valor, Claudi;
que Deu no vòl pas
qu' os mati la pèna,
la pèna y pesar,
prò si vòl que lluyti
qui 'l Cèl vòl guanyar.

Els quatre

Claudi

Adeu, aymats pares
de mon esperit;
adeu, aymat Firmo
còr noble y senzill;
a Deu preguèu sempre,
pregèu tots per mi.

Firmo

Adeu, aymat amo,
y 'ls altres cristians:
diguèulos que preguin,
al Cèl suplicant,
mil grácies pe 'l Firmo,
per èx pòbre esclau.

Cosme y Damiá

Adeu, aymat Claudi,
y sigues ben fèrm;
que Deu per tu vetlla
y 't guarda hermós cèl,
si aquí no 'ns vejèssem,
al cèl nos veurèm.

(Claudi se 'n va; y 'ls altres permanèxen una estonèta escoltant còm se torna passar el forrellac y passos que s' allunyen demostrant alguna inquietut.)

ESCENA VIII

Cosme Damiá y Firmo

Cos. ¡Grácies a Deu qu' es fòra!
Dam. ¿S' haurá salvat?
Cos. Axí ho crèc
Firmo Me vessa 'l còr d' alegria
y os en dono grans mercès.
Dam. No 'ns ha acudit altre mèdi,
no hi hèm vist altre remèy.
Firmo De lo qual jò me 'n alegro.
Cos. ¿Y per què, Firmo, per què?
Firmo Perquè he pogut d' aquèst mòdo
demostrar amor y zèl
pe 'l be y profit dels meus amos.

DAM. Y rès mès, Firmo, rès mès?
FIRMO Y perquè tinc a gran honra
el ser ab vosaltres près;
y perquè Deu tal vegada
aquèst cas haurá permès
per donarme... una glòria
que jò, pòbre, no merèsc.
DAM. ¿La glòria del sant martiri?
FIRMO *(ab entussiasme)* ¡Oh! si; ¡Morí y aná al cèl
¡Havèr salvat al mèu amo!
¡per ells y per Deu ser près!
Aquèsta alegria y ditxa
crèc qu' avuy de tino 'm trèu.
COS. No hi ha mès pura alegria
còm la que dona 'l sabèr
que s' ha obrat ab conciència
y que cap mal remordèx.
FIRMO Axís ara ho esprimento
y es tal còm dièu, ben cèrt.
DAM. *(qu' òu passos)* ¿Que ja venen a buscarnos?
COS. (» *el forrellac)* Pòt ser.
DAM. *(que vèu a Climent)* No.
FIRMO (» » ») ¡Hòla! ja 'l vèig
(ab intenció) es el cosinèt de 'n Claudi;
(s' amaga un pòc) fem un xic el desentès.
(Tots s' assenten, Firmo queda un xic amagat pe 'ls dos, y èntra Climent.)

ESCENA IX

COSME, DAMIÁ, FIRMO Y CLIMENT

CLI. *(entrant)* ¡Válgam Júpiter, quin dia!
(anant per abrassarlo) ¡Claudi estimat, cosí meu!
¡si podia jò salvarte!
(queda parat) Però diguèu ¿que no hi es?
(dirigintse a Firmo) Si ja 'l vèig. Escòltam, Claudi.
FIRMO *(axecant el cap)* El vòstre cosí, Climent,
¡qui sab hont es y hont para!
CLI. *(pasmat)* ¿Que pòt ser d' aquí l' han tret?

(mes pasmat) ¿Y ab els seus vestits tu Firmo?
Espliquèuvos que no entenc...

COS. Es que 'n Firmo tè un còr nòble
y s' ha quedat en llòc seu,
y Claudi, vestit de Firmo,
se n' ha anat...

CLI. *(a part)* ¡Ira dels deus!
aquèst esclau altre vòlta
tots els meus plans ha desfet.

DAM. *(al vèure'l parat)* ¿Y que no 'n tens alegria?
¿y que no 'n tens gòig, Climent?

CLI. *(dissimulant)* Al contrari, savis metjes,
qu' admirant aquèst eccés
d' heroisme, glaçat quedo.
(fent per entussiasmarse)
¡Molt be, Firmo! ¡Si molt be!

COS. *(s' òuen passos)* ¡Alèrta! que sento passos
y 'ns impòrta qu' ara fem
còm qu' aquí rès de nòu passa.

CLI. Es vritat, y còm qu' entenc...
dissimular no sabria
el gòig qu' ara 'l meu còr sent,
jò me 'n vaig. ¡Qu' os guarde Júpiter!

COS. y DAM. Deu te guart.

FIRMO Passèu'o be.
(a part) ¡Nòy si fos d' òr, quina peça!

CLI. *(desaparexent)* ¡Jò tinc de sabèr hont ets!
(tanquen la pòrta y la tornen a obrir.)

ESCENA X

COSME, DAMIÁ y FIRMO y les vèus de CLIMENT y FLORIÁ

FIRMO *(mentres tanquen)* ¿Vritat que si fos de sèda,
seria una bòna cuca?

COS. No precipitèm judicis.

DAM. Ja casi no hi êntra 'l dubte.

COS. ¡Fora una maldat molt gròssa!

FIRMO *(apart)* ¡Será una bondat molt tuna!

FLOR. *(mentres obren)*

¡Climent! ¿has vist al meu Claudi?

CLI. Fiquèus dins, estimat oncle,

(que se supòsa allunyarse per l' altre estrem de corredor)

pux convè que sòl hi entrèu.

FIRMO *(content)* ¡Oh quin consòl, per fortuna, li donaré!

FLOR. Per un pare es una carga... fexuga.

ESCENA XI

COSME, DAMIÁ, FIRMO y FLORIÁ

FLOR. *(entrant)* ¡Vina, fill meu; vina, vina.

COS. Assossegueùvos, Floriá, que 'n Claudi...

FLOR. Diguèu ¿que hi ha? que 'l meu cap se desatina

FIRMO ¡Senyor! ¿que no 'm conexèu? en lloc de 'n Claudi aquí estic.

FLOR. *(parat)* ¿Còm?

COS. Si.

FLOR. Fidèl Firmo, 't dic que 'l noble Floriá a tu 't dèu son etèrn agraiment. Mès ¿hont es, dòncs, el meu fill?

DAM. Ja está fòra de perill Floriá, estiguèu content; dirvos hont es no podèm; ho eczigèx la prudència, tinguèu un xic de paciencia:

COS. A mès, vos recomanèm que vigilèu, y ara mès; y quant, allá hont es, se os diga no ho diguèu, encar que siga al nebot. Tenim entès que en vòstra casa, un traydor...

FLOR. ¿En ma casa? ¡Impossible!

COS. Tení' ho de crèure es sensible, prò no hi ha remèy, senyòr;

y si no ¿qui será, qui
qu' ha acusat de ser cristiá
a 'n al nebot de 'n Floriá
sent convèrs tan sòls d' ahí?

FLOR. ¿El meu fill? ¡Axò faltava!
¿acusat y près per tal?
mirèu qu' es un cas fatal,
y jò tot ho ignorava.

DAM. ¿Y 'n Floriá ni axò no sab?

FLOR. Dic qu' ho ignorava tot.

FIRMO (*a part*) No ho ignora son nebot

FLOR. ¡Avuy ting de pèrdre 'l cap!
(*a Firmo*) De tots mòdos recompênsa
no 't faltará.

DAM. ¡Molt justa era!

FIRMO (*marcant*) Un cristiá de Deu l' espera

FLOR. (*pasmat*) ¿Tu també?

COS. ¡Y de fê intènsa!

FLOR. Si axís òbren els cristians
y 'l seu procedí es estable,
ja pòden aná al diable
ab sos deus tots els pagans.

DAM. (*murmulls*) Sento que venen soldats

COS. (*a Floriá*) Dissimulèu per sa vida
(*per Claudi*) pux si nòten sa fugida...

FLOR. (*contrariat*) ¡Justament ara malvats!

(Després de obrir la pòrta de la presó, èntren precipitadament uns quants soldats ab en Filètes, figurant que se 'n queden fòra.

ESCENA XII

COSME, DAMIÁ, FLORIÁ, FILETES y SOLDATS

FILETES Per manament del Prefecte,
ara os tinc de presentar,
perque vòstra causa 's vèja
devant de son tribunal.

(Filetes fa una sènya als soldats y aquèts passen una còrda ò cadèna pe 'ls braços dels metjes y de 'n Firmo per emportarse 'ls.)

COS. (*axecant els ulls*)
¡Oh grácies, ja ha arribat l' hòra!

anem, anem al combat

DAM. (*axecant els ulls*)

¡Jesús! ¡Deu meu, dèunos fòrces,
feu que sortim triomfants.

FIRMO (*que'l lliguen y a part*)

Es vèu que també m'hi vòlen

FLOR. (*a part*) ¡Axò es tremendo!

FILETES (*als soldats que van ab catxassa*)

¡Abant!
prompte passar la cadèna.

COS. (*miran al cèl*) ¡Amor meu!

DAM. (») ¡Jesús!

(*gran resplandor il-lumina la presó*)

FILETES ¡Rellamp!

(Queda la presó brillantment il-luminada y tots cauen de genolls, pasmats per el resplendor y al oir el següent còro (que si no 's pot cantar aparexerá un ángel y 'l recitará):

Còro d' ángels

Glòria a Còsme y a Damiá
del infèrn triumfadors,
serafins texèxen ja
les garlandes de verds llòrs.
Breu será 'l derrer combat
que tindrèu ab els tirans
y ab els fièls qu' haurèu guanyat
pujarèu al cel triomfants.

Recitat

FLOR. (*entussiasmat*) ¡Viva 'l Deu dels Anargiris!

TOTS ¡Viva!

(Aparèx Climent en èx moment, trayent el cap per sobre les espatlles de 'ls soldats qu' estant pròp la pòrta, y diu a part y senyalant a Floriá.)

CLI. ¿Ell també es cristiá?

QUADRO Y CAU EL TELÓ

FI DEL SEGON ACTE

ACTE TERCER

L' escèna representa la sala del tribunal del Prefecte Líssias. Al fondo, *rompiment* ò balcons per mirar a la plaça y horitzó; a la esquèrra, el tròno del Prefecte, un pòc elevat y disposat de manera que a son temps puguen surtir de sos costats dos dimònis; luègo una pòrta pròp del proscèni, que supòsa comunicar ab una altra sala; a la drèta un gran portal d' entrada y al devant del tròno, però enretirat un pòc cap al fondo, un altar ab l' estátua ò busto de Júpiter, ab uns incensers d' aquèll temps y navèta d' incèns.

Els adornos a gust del director d' escèna.

Avans d' alçar el teló, se oirá el següent còro d' introducció pe 'l pòble que supòsa está dividit en dos partits: uns demanant la llibertat pe 'ls metjes y altres s' eczecució.

Còro de pòble

Que visquen els Anargiris, que visquen per pietat, pux que 'ns donen ab ses cures la ditxa y 'l benestar.	Que mòren els Anargiris, que mòren sense pietat, qu' ab ses arts al poble embauquen, y sòls son uns grans farsants.
Que visquen, si, si; que visquen, que visquen, que son honrats, que son fer es digne y nòble y molt plè de caritat.	Que mòren, si, si; que mòren, que mòren martiritzats, que sos crims el fòc esborri y servèsquen de mirall.

(Acabat el còro s' alça el teló y 's veurá l' escèna disposada de la manera que s' ha dit y passejantse el Prefecte Líssias y Dato, sacerdòt de Júpiter.)

ESCENA PRIMERA

LÍSSIAS y DATO

DATO — Convé desplegá 'l rigor
còntra aquèsta maleida
raça.

Líssias — Ab la seva vida
ho pagarán; si, senyor.
Y si ells quant vinguen aquí,
d' aquèll son Deu no reneguen
y 'l seu còr als deus no entreguen,
son cap tallará 'l butxí.

Dato — Líssias, el seu cap es pòc,
convé que hi haja tortura
y ans qu' aná a la sepultura
mès val que se 'n honri 'l fòc;
perquè convé un escarment,
un cástic horripilant,
que sèmbri per tot l' espant
y fins el propagui 'l vent.
Convé posá una barrera
a 'n aquêsta infame sècta
que tot el pòble infècta;
y axò si, no vòl espera;
pux ja l' alarma hèu sentit
que s' ha promogut pòc ha:
y es que la gent té neguit
per vèure lo que 's fará;
y a mès, l' indecisió aumenta,
y Júpiter bambolèja,
¡que fòc y sang la gent vèja,
qu' ab sang y fòc escarmenta!

Líssias — Torments, sang y fòc hi haurá,
venerable sacerdòt,
y que 'n Líssias fa 'l que pòt
vós y tothòm ho veurá.

Dato — ¿Y... donarèu providència
per sabèr el paradero
de 'n Claudi?

Líssias — No, perquè espero,
prò ab la mès gran impaciència,
que 'n Filètes vinga aquí
y 'm pòsi en antecedents.

Dato — Mès... ¿axís perdèm moments
preciosos?

Líssias — Me sèmbla a mi

que mon cárrec eczigèx
una informació oficial,
pux si ara manés buscá 'l
y la vèu corrent mentèx,
ma autoritat decauria
y axò si que no ho consento.

DATO ¿Y si 'ns escapa no fentho?

LÍSSIAS El Centurió ho pagaria.

DATO Dòncs jò no tinc pas espera,
y oficiosament faré
algún pas pe 'l que pòt sé.

LÍSSIAS Però feuho de manera...

DATO No 'm falta delicadèsa
per obrar sens desmerèxer
ni donar motius de quexa
a l' autoritat.

LÍSSIAS Llestèsa
dòncs, que a la vòstra prudència
aquèst assumto confio.

DATO ¿Serèu sever?

LÍSSIAS No vario,
ja he descartat la clemència.

DATO Que hi vaja dòncs crèc precís.

LÍSSIAS ¡Abant!

DATO Prompte tornaré
per si claudiquen.

LÍSSIAS Molt bé.

DATO Y entraré... (*se 'n va*)

LÍSSIAS Teniu permís.

ESCENA II

LÍSSIAS, sòl

¡Ah sacerdòts pagans...! Son mes quimeres,
sempre, per tot arrèu, sempre entromèsos,
sempre amenassant y eczigint prèsos,
sempre, sempre udolant còm males feres.
Y sa fè en nòstres deus es tan dubtosa
còm dubtosa es la fè que jò 'ls professo,

si fem còm que 'n tinguèm, es, ho confesso,
perquè a nòstra butxaca es profitosa.
¡Quants neguits y disgustos no 'm repòrten?
¡quantes enemistats! ¡quantes tortures!...
prò no hi ha mès remèy, que les dolçures
que dona 'l pressupòst bòn xic confòrten.
(pausa) Si fos vritat èxa fugida estranya
del fill de 'n Floriá, m' alegraria,
pux d' un fòrt compromís lliure 'm veuria
devant dels sacerdòts qu' ab mala entranya
m' han fet fer la mès vil etzegallada
còntra l' amic mès nòble y d' influència:
¡Si, jò he obrat còntra ell per sa exigència
y còntra la família mès honrada!
En Filètes y Dato, que no 's cansa,
han fet y obrat còm els ha dat la gana,
y jò... he confirmat sa acció villana
per no arrostrar de Dato la venjança;
pux que son valiment no conèx mida
devant l' Emperador, y ab una llètra
que li enviés, podria comprometre
no sòls mon benestar sinó ma vida.

ESCENA III

LÍSSIAS, un GUARDA y luègo PARUS

GUAR. *(entrant)* ¡Senyor, Prefecte.
LÍSSIAS ¿Que hi ha?
GUAR. Un hòme qu' ab insistència
demana vèureus.
LÍSSIAS Audiència
li concedèsc, pòt entrá.

(El guarda se 'n va, Líssias s' assèu en el tròno y luègo Parus èntra, prò vestit de ciutadá.)

PARUS *(entrant)* Ab permís, senyor Prefecte.
LÍSSIAS Entra, parla y sigues breu
¿quin es dòncs l' objecte teu?
PARUS *(temerós)* Mon senyor, el meu objecte
es... es...

LÍSSIAS Digues. Ja m' apura (*a part*)

PARUS Posá 'l en conexement
del servèy qu' en èx moment
he fet a la Prefectura.
El près aquèll escapat,
no fa molt, de la presó
jò metex al decurió
y a Dato l' he delatat:
Aquèst sacerdòt m' ha dit
que m' esperés un moment,
qu' ell venia incontinent
a diusho. Quant ha surtit,
m' ha dit si li donaria
les sènyes d' hont s' ha ficat,
y está clar les hi he donat
pensantme que 'm pagaria,
còm la justícia demana,
mon servèy; mès ell frissós
se 'n ha anat ab altres dos
de la decúria romana
per fer la dita captura.

LÍSSIAS ¿Rès mès?

PARUS Y ara que so aquí
y tinc èxa conjuntura,
vos diré que 'm crèc ab drèt
per reclamar també 'l prèu
que per altre cas se 'm dèu
molt idèntic a n' aquèt,
y es, que als Anargiris, jò,
jò vaig ser qui 'ls delatá,
còm molt be ho pòt fe constá
el metex Centurió.

LÍSSIAS Si es vritat, com referèxes,
no 't fará falta la paga.

(*a part*) ¡Llástima 'l bastó que vaga,
cent bastonades merèxes!

PARUS Ho crèc de vòstra noblèsa.

LÍSSIAS Digues; ¿el près còm se diu?

PARUS Es diu Claudi.

LÍSSIAS ¿Y hont viu?

PARUS Ab en Floriá.

LÍSSIAS Estranyèsa
me causa que tan guardada
còm tenim nostra presó
s' haja escapat èx senyó
tan conegut.

PARUS Tal vegada
de la presó haja fugit
disfressat, y axís no fora
tan estrany...

LÍSSIAS ¡Còm?

PARUS Pux, a l' hòra
que l' he vist y l' he seguit
ja 'n anava.

LÍSSIAS ¿Còm s' enten?

PARUS Jò allá en la plassa m' estava,
y semblantme que passava
un amic d' un meu parent,
anava a darli un recado
mès... prompte he vist que no ho era
y pe 'ls ayres y manera
de caminá y 'l cuydado
en no dexarse observá
ja cap dubte n' he tingut,
y en ell he reconegut
al fill del metex Floriá.

LÍSSIAS (*a part*) ¡Tu t' haguesses tornat cego!
(*alt*) Pòt ser no ho siga ¿qui sab?

PARUS Si no ho es, vull pèrdre 'l cap,
y perquè ho sé cèrt vos prego...

ESCENA IV

LÍSSIAS, PARUS y FILETES

FILETES (*desde la pòrta*) Ab permís, senyor Prefecte.

LÍSSIAS Filètes, ja pòts entrar.
¿Que 'm contes dels Anargiris?

FILETES Que 'ls tinc ab la guárdia abax
esperant les vòstres ordres

per pujarlos aquí dalt.
Mès, senyor, tinc d' advertirvos
qu' ara 'n Claudi s' ha escapat;
prò d' aquèst acte cap culpa
a la guárdia no lin cab.

LÍSSIAS Dòncs, a vèure; ¿còm m' ho espliques?

FILETES Qu' un esclau de 'n Floriá
ab desprendiment molt nòble
la ròba ab ell ha cambiat,
y el seu permís entregantli
que li serví per entrar,
sa fugida ha fet possible;
y ell content y resignat
en llòc de 'n Claudi quedantse,
espera ab hermosa pau
podèr saldar tots els comptes
del fill únic de 'n Floriá.

LÍSSIAS ¡Molt aquèsta acció m' admira!
¿Y èxa acció he de castigar?
mès que mès quant ara 'n Claudi
ja ha caygut en nòstres mans?

FILETES ¿Ja 'l teniu altre vegada?

PARUS Jò metex l' he delatat.

FILETES *(a part)* Aquèsta vèu la conèc...
(*reconexentlo*) ...¡Parus!

LÍSSIAS Aquèst ciutadá...

FILETES ¿Ciutadá? no ho ha estat may;
es un ser vil y maligne,
es de 'n Floriá altre esclau
qu' axís al seu amo paga...

PARUS D' esclau fins ahir vaig serho
mès ara... ¡cèrt! no ho so pas,
pux qu' ahir va llibertarme...

LÍSSIAS (*irritadíssim*) ¡Ira dels deus! ¡gran malvat!
(s' axeca) ¿Y ab aquèsta villania
has pogut tu ser capáç
d' agrair a 'n al teu amo?...
¡Trèumel d' aquí del devant:
si no, crèc m' embrutaria
ara metex ab sa sang!:

donèuli cent fuetades
y tornèulo a 'n en Floriá.

FILETES ¡Es la-pagá que 's merèxen
els traydors. Molt be.

PARUS (*contrariat*) ¡Rellamp!

LÍSSIAS Al metex temps aquí pòrtam
els Anargiris. Vejam
si avuy metex ne surto.

FILETES Tot, còm dièu, se fará.
(se 'n va ab en Parus)

ESCENA V

LÍSSIAS sòl

Axís en Dato sabia
per aquèst malvat esclau,
però ab tota la certèsa,
que 'n Claudi, 'l fill de 'n Floriá,
habia burlat la guárdia...
Y ell, pòt ser de mi dubtant
(pux que la amistat mès íntima
qu' unèx als dos, molt be sab)
sòls m' ha dit qu' ara 's corria
una vèu per la ciutat
donant aquèlla notícia
prò 'l fonament ignorant.
¡Es un tuno de primera!
Ell no ha volgut qu' aquèst cas
pogués jò tot sòl resòldrel
y per çò s' ha apressurat
a que no 'm vejés l' espia
avans de fer ell el pas
qu' ab certèsa li assegura
qu' un conflicte 'm torna armar.
¡Son els metexos dimònis
aquèts sacerdòts pagans!

ESCENA VI

LÍSSIAS, FILETES, COSME, DAMIÁ, FIRMO y SOLDATS

(Entra Filètes ab els prèsos units per una cadèna, y alguns soldats per custodiarlos.)

FILETES Aqui teniu, Prefecte, aquèlls très prèsos.
LÍSSIAS Molt be has complèrt Filètes, mès per ara
aquèstos dos farsants del criat separa,
perque no es pas pròu just que 'ls compromèsos
en ser sectaris de la lley cristiana,
se confonguen units per llur cadèna
(*Filètes cumplèx*) ab qui en un eccés d' amor, la pèna
del seu amo apreciat per ell demana.
Y axís començarèm pe 'ls dos farsants:
Diguèume, dòncs, embaucadors famosos:
¿No sou els que fanátics y febrosos
recorrent les ciutats y 'ls seus voltants,
sublevèu a la gent ab cèrtes sòrts
còntra 'ls deus y les lleys del nòstre impèri,
fentlos vèure que 'l vòstre magistèri
está sobre 'l dels nòstres sacerdòts?
Diguèu ¿no sou vosaltres els fanátics
adoradors d' un hòme que en la crèu
morí ab tanta ignomínia? Diguèu
¿no sou aquèlls tunantes sistemátics
que ab cèrts encantaments que 'n dièu cures
realisades per virtut divina,
procurèu arrelar nòva doctrina
per apartar dels deus ses criatures?
Si ho sou y persistiu sent temeraris
en defensar tan insensats deliris;
el fòc, les feres, mil crudèls martiris
cuydarán d' esborrar vòstres desvaris.
Diguèume dòncs: ¿Qui sou?
COS. Som dos germans
veins d' èxa ciutat.
LÍSSIAS ¿Y de què feu?
COS. Metjes de professió.
LÍSSIAS ¿Y 'l vòstre Deu?

COS. L' únic Deu verdader, pux som cristians.
Y ara, senyor, ab el mès gran respecte,
usaré de permís per aclararvos
algún punt qu' es confós, y demostrarvos
que tals informacions tenen defecte.
Pux nosaltres no anèm, si no 'ns ho preguen,
a vèure cap malalt, per mal qu' estiga:
ni será per demés qu' ara vos diga
que ni volèm diners, si 'ns en entreguen;
que tampòc sublevèm ciutats ni pòbles,
ni 'ns valèm per curar d' encantaments;
reals son nòstres cures y patents
y 'ls fins que 'ns proposèm son molt mes nóbles.
Les cures mès que filles de la ciència
a la virtut divina les devèm,
y ab la salut, a 'n els malalts donèm,
en quant está de nòstra part, creència;
creència en un sòl Deu, Deu verdader
qu' es criador del cèl y de la tèrra,
que pròp d' Ell vòstres deus mes que desfèrra,
son quimeres, misèria, pols, no rè.

FIRMO (*a part*) ¡Oh, molt ben dit!

LÍSSIAS (*irritat*) ¡Per Júpiter! ¡Malvat!
¿Axís en provocarme persistiu?
¿y d' aquèsta manera os atreviu
a ser de nòstres deus tan mal parlat?
(*transició*) Dexèus de novedats: son perilloses,
y pensèu ab fredor lo que os convé.

DAM. Senyor, el meu germá os ha dit molt be
quals son nòstres creències religioses
y les hèm de defèndre ab gran fermèsa
sent elles sòlament les que 'ns convenen,
pux un llòc en la glòria nos prevenen
hont se tròba 'l ver gòig y la riquèsa.
Y aquèsta fè arrelada en nòstres còrs
no l' arrenquen ni 'ls dons ni lo martiri
perquè l' hèm d' oferir còm hermós lliri
al Deu que 'ns defendrá, dantnos esfòrç.

LÍSSIAS Ja sè qu' ab males arts y fets diabólics
algunes cures feu y maravelles,

mès ja may lograrèu ab totes elles
que 'ls torments qu' os daré siguen simbòlics.
També sé qu' hèu curat ab fets semblants
al fill de 'n Floriá qu' hèu pervertit,
y ans qu' ell, a lo mès nòble y mès florit
de la ciutat d' Egèa y sos voltants.
Mes... ara, tot axò jò os perdono,
si un xic d' incèns a Júpiter cremèu,
y de tots els emplèos de mès prèu
ne podèu escullir: jò vos els dono.
Nòbles, de bòna edat, també sou savis,
be podèu, dòncs, brillar y fer carrera;
contestèu que respòsta falaguera
espero ara metex de vòstres llabis.

DAM. No os esforçèu, senyor Prefecte, en va,
nòstra resolució n' es decidida;
¿que valen els honors y fins la vida,
si 'ns falta nòstre Deu, Ser Sobirá?

LÍSSIAS Es dir que persistiu.

COS Y fins al fi
persistirèm ben fèrms y ab valentia,
que ho tenim per gran ditxa y alegria
sofrir per nòstre Deu, per Deu morir.

LÍSSIAS Prò mirèu que 'ls torments...

COS. Benvinguts siguen.

LÍSSIAS Prò mirèu que serán...

DAM. (*mirant al cèl*) No còm els seus.

LÍSSIAS (*pasmat*) ¿Teniu sentits?

COS. Cinc mès que vòstres deus.

LÍSSIAS (*furiós*) Dòncs, ja 'ls despertarán...

DAM. Massa que triguen.

FIRMO (*a part*) Envèja 'ls tinc.

LÍSSIAS ¡Filètes!

FILETES Mi senyor.

LÍSSIAS Entrega aquèts fanátics a n' en Fabi
perquè prompte, molt prompte ab ells acabi
després de castigá 'ls ab tot rigor
y ab els mèdis que sab de mès torment;
y a fi de què servèsca d' esperiència,
me cumpilrá fidel èxa sentència

aquí bax a la plaça y al moment.
Jò desde aquèst balcó presenciaré
si 's cumplèx ab tot zèl y ab energia.

Cos. *(content)* ¡Oh bòn Jesús! ¡quin gòig!

Dam. (») ¡Quina alegria!

Líssias *(a Filètes)* Vina que la sentència t' escriuré.

(Filètes passa al costat de Líssias y mentres aquèst escriu, Firmo 's col-lòca de tal manera que puga sostenir ab els dos metjes y a part dels demès, el següent diálec.)

Firmo ¡Ditxosos els qu' avuy el cèl merèxen!
Jò, cristiá estic a punt de declararme
per podèr avuy metex allá juntarme
ab vosaltres.

Dam. ¡No, Firmo!

Cos. Si eczigèxen
fer professió de fè, fesla en bòn' hòra,
mès si no ho fan, convé callá y prudència:
qu' axís ho permetrá la Providència
perquè sembris la fè qu' es salvadòra.

Firmo Si axís, dòncs, vos ho sèmbla...

Dam. Si ¡cordura,
fidèl Firmo!

Firmo *(trist)* ¡Bòn Deu!

Dam. Perquè constants
siguèm, preguèu...

Firmo *(demanantho per ell)* ¡Vosaltres!...

Cos. Y als cristians
un abraç ben...

Dam. Y a Claudi...

Firmo *(desconsolat)* ¡Vèrge Pura!

(Líssias acaba d' escriure la sentència y la dona a Filètes.)

Líssias Aquí la tens, li dones, y al moment
qu' en la metexa plaça la pregoni,
y desseguit sens que 'ls instants perdoni
aquèstos dos farsants cap al torment.
Y tu tornes aquí, que en gran manera
vull que 't cuydis del ordre de ciutat.

Filetes ¡Molt be!

Líssias *(ab mofa)* ¡Anèu! veyam si 'l Deu clavat
vos dará pe 'l martiri una palmera.

Cos. ¡Perdonèulo, Deu meu!

Dam. *(a Lissias)* D' Ell esperèm
l' esfòrç y valentia.

Cos. ¡Y la glòria!

Líssias Y jò sobre vosaltres la victòria.

Cos. (*a part*) ¡Adeu, Firmo!

Dam. (») ¡Al cèl!

Firmo (*contristat y a part*) ¡Allá 'ns vejèm!

Filètes, desde 'l moment que Líssias diu «Anèu», cuydará tot lligant als dos metjes d' entretenir l' escèna donant llòc per dir els últims a parts; per sa part demostrará afecte als cristians, però dissimuladament, luègo fent una sènya als soldats, desaparexerán tots.)

ESCENA VII

Líssias, Firmo y al fi un Guarda

Líssias (*baxant del tròno)*
¡Grácies als deus que 'ls tinc fòra
aquèlls cristians maleits!
(a Firmo) Vejam, vina aquí y contéstam.
¿Te dius?

Firmo Firmo, per servius.

Líssias ¿Ets?...

Firmo Esclau.

Líssias ¿De quina casa?

Firmo De 'n Floriá.

Líssias ¿Y 'l motiu
de ser près?

Firmo Per ferme pèna
el meu amo y 'l seu fill:
Aquèst en la presó estava
y jò l' he volgut servir
en llòc seu allí quedantme,
y donantli 'l meu permís
que m' ha servit per l' entrada
s' escapat sènse perill.

Líssias Ho sé tot y l' acte alabo,
y ja que 't vèig exerit,
te vaig a parlá en confiança.
Jò de 'n Floriá soc amic
y aymo a la seva família

tant còm m' estimo a 'n a mi,
y per ella ara 't llibèrto
y perquè vajes a di 'ls
que près altra vòlta a 'n Claudi
me 'l portarán a 'n aquí.

FIRMO *(parat)* ¿L' han agafat altra vòlta?

LÍSSIAS Ara son a perseguil.
Mès jò voldria lliurarlo
y no ho puc fer sens motiu
y el motiu me 'l donaria
renegant de Jesucrist.

FIRMO *(a part)* ¡Del diable!

LÍSSIAS Axís, que vinga
en Floriá ò fassa venir
a qui li sembli que puga
a 'n en Claudi persuadir.
Dígali que m' interèsso
m' interèsso per servi 'l.

FIRMO Podêu, dòncs, sens desconfiança
maná y disposar de mi.

LÍSSIAS *(cridantlo)* ¡Guarda!
(a part) A vèure si 'n surto.

GUARDA *(entrant)* A vòstres ordres estic.

LÍSSIAS Empòrtaten aquèst hòme
que no li tròbo cap crim;
y axís, li trèus la cadèna,
y als guardes d' abax els dius
que li dexin el pas libre,
perquè se 'n vaja tranquil.

FIRMO Mil grácies, senyor Prefecte.

GUARDA Al moment serèu servit.
(El guarda se 'n va ab en Firmo)

ESCENA VIII

LÍSSIAS sòl

Vejam si d' èxa manera
el seu pare ve aquí y lògra
fer que 'l seu fill abomini
d' aquèsta doctrina nòva.

¡Quin compromís me treuria
y quin pès del meu dessobre.
(*S' òu una trompèta*) ¡Ah ja sento la trompèta,
ja la sentència pregonen!
¡Desgraciats Anargiris,
ay de aquí a pòca estona!
(*pausa*) No ho entenc: als d' èxa sècta
jò no sé pas lo que 'ls donen
perquè tan toçuts se mòstren
quant claudicar se 'ls propòsa.
No hi valen les amenasses,
de les sùpliques se 'n mòfen,
del carinyo se 'n enfaden,
parlá 'ls d' honors, ni os escolten,
casi cap ne torna enrera,
ans qu' axò morir tots vòlen.
¡Mirèu que sèmbla mentida,
ho vèig y crèureho me còsta...
Y per mès que me 'ls acusin
els sacerdòts de mil còses
que m' espanten y horroritzen,
tinc de dir qu' ho fan sens pròves,
y qu' en ells jò no hi sé vèure
sinó que son uns bòns hòmes,
sòls per el seu Deu fanátics
y per ses doctrines bòjes.
(*s' òuen murmulls*) Ja haurán entrat a la plaça
pux sento 'l burjit del pòble.
¡Ay pòbres dels Anargiris,
pòbres d' aquí a pòca estona.

ESCENA IX

Líssias, Dato, Claudi y soldats

Dato — Vos pòrten el fugitiu,
senyor Prefecte.
Líssias (*a part*) ¡Ah! ¡llástima
que no haja trobat fugida!
Líssias (*alt*) ¡Qu' èntri!

DATO (*y se 'n va y torna*) Va a entrar ab els guardes.
(Els guardes després d' una petita pausa èntren ab 'n Claudi)

LÍSSIAS ¡Guardes, aquí 'l près dexèume
y anèusen cap a la plaça,
posèus de 'n Fabi a les ordres,
que pòt ser molt be que os haja
de menester. (*els guardes se 'n van)*

DATO (*bax a Líssias senyalant la plaça*)
¿Que hi ha 'ls metjes?

LÍSSIAS (*bax a Dato*) Si, no 'ls ha donat la gana
de cremá incèns a Júpiter.

DATO (*a part*) ¡El torment siga sa paga!

LÍSSIAS (*a Claudi*) ¿Ja t' han fet près altra vòlta?
¿ja aquí 't tinc altra vegada?
ja ho vèus que no hi val astúcia
còntra l' astúcia dels guardes.
¿Y encar tindrás persistència
en professar les molt vanes
y ridícoles doctrines
de la sècta cristiana?

CLAU. Y ben fèrm, senyor Prefecte,
y seguiré professantles
per mès que les lleys terribles
sobre de mi totes cayguen.
Y creguèu, senyor Prefecte,
que de la mês bòna gana
a la presó tornaria
sòlament per podè estarme
en companyia dels metjes,
de mos benfactors y pares;
pux que la meva fugida
ha sigut sens teni 'n ganas.

LÍSSIAS ¿Benfactors dius als hòmes
que nòstres altars profanen,
que de nòstres deus se mòfen,
que de nòstres lleys se burlen,
que de lo mès sant reneguen
y lo mès dolent propaguen?
¿Tu seguèxes èxa secta
la sècta mès vil e imfame

qu' a un gran criminal adora
y per únic Deu l' aclama?
¿Y axís tu fas la deshonra
de tots els teus y ta casa?
¿y axís vòls ser el martiri,
el martiri del teu pare?

CLAU. Jò no sé, senyor Prefecte,
lo qu' al meu pare li passa;
prò tinc fè en el Deu qu' adoro
y Ell m' inspira tal confiança,
qu' en ses mans l' honra li dexo
del meu pare y dels de casa;
qu' axís còm a mi ab clemència
de la mòrt volgué salvarme,
crèc qu' al pare d' èx martiri
Ell el salvará ab sa grácia.
Crèc també que les doctrines
mès bònes, pures y santes
son les dels dos Anargiris,
y les verament cristianes
que Jesús vingué a ensenyarnos
baxant del cèl y encarnantse.
Y crèc que si a n' el Calvari
morí Deu en la crèu santa,
fou... no 'n tinc ja pas cap dubte
per redimirme y salvarme.

LÍSSIAS ¡Axò es el mès gran deliri.

DATO (*a part*) Mon despit axò no aguanta.
(*alt*) Permetèu, senyor Prefecte,
permetèu qu' èxa vegada
en l' assumpto m' entromèta
còntra tot mon gust y práctica;
prò son tantes les blasfèmies
qu' aquèst près nos ha dit ara,
que mon zèl está eczigintme
que demani la paraula.

LÍSSIAS Diguèu.

DATO ¿Perquè, insensat jove,
un Deu nòu aquí proclames
y axís els nòstres postergues,

y les nòstres lleys profanes?
¿Que no sabs que hi ha foguer es
pe 'ls blasfèmos preparades?
¿Que no sabs que 'l gran deu Jùpiter
té una tremenda venjança,
y tots sos furors desplèga
còntra aquèll que no l' acata?

CLAU. Ni aquèts deus me preocupen
ni los seus furors m' espanten,
una còsa 'm preocupa:
amá a mon Deu y salvarme.

LÍSSIAS ¿Y d' aquèst mòdo provoques
a n' els qu' han de judicarte?

CLAU. Son judici pòc m' impòrta
mentres que 'l de Deu me valga.

DATO Dòncs ¿de nòstres deus renegues?

CLAU (*ab valentia y desprèci*)
Y escupiria sa cara:
mès... no merèx ma saliva
lo qu' es insensible estátua.

LÍSSIAS ¿Qu' has dit?

DATO Ja ho sentiu, Prefecte,
lo qu' ha dit èx jove infame;
me crèc que vòstra sentència
no pòt pas fer esperarse.

LÍSSIAS (*a part*) ¡Oh quin compromís mès sèrio!
(alt y anant a obrir el balcó)
Dòncs ja que nòstres paraules
no t' han mogut gens ni mica
per dexar d' una vegada
tes ridícoles doctrines
y la sècta cristiana,
(*òbre 'l balcó; murmulls*) mira be lo que t' espera,
mira aquí bax a la plaça

(S' acòsten tots al balcó y Claudi s' hi acòsta somrient y diu luego ab horror.)

CLAU. ¡Oh Deu meu! ¡els Anargiris!

LÍSSIAS Élls, y axís es còm se tracta
(*fòrts murmulls*) als que fan burla y escarni
de nòstres lleys soberanes.

CLAU. ¡Oh Jesús, Deu, ajudèulos,
dèulos valor y constáncia!
DATO (*de sobte y pasmat*)
¿Que no ho veyèu, òh Prefecte?
LÍSSIAS (*mirant y pasmat*)
¡Oh gran Júpiter!
DATO (*mirant y ab ira*) ¡Oh rábia!
LÍSSIAS (» ») Pròu els soldats se fatiguen
y cumplen ab entussiasme,
(murmulls que van crexent fins acabada l' escèna)
mès ses carns son còm de bronze
y no hi ha instrument ni máquina
que la sang brollar els fassa
DATO ¡Mirèu còm queden intactes!
LÍSSIAS Mirèu ¡y encara se 'n burlen!
CLAU (*a part*) ¡Oh Deu meu! Jesús mil grácies.
LÍSSIAS ¡Ay que 'l pòble se amotina!
(*a Dato*) Prompte baxèu a la plaça
(*depressa*) y diguèu que 'ls torments parin
y qu' al moment, sens tardança,
una mòla al còll els lliguen
y desde aquèlla barana,
a n' el fons del mar els llèncen
y 'ls sepulten en ses aygües.
DATO Dexèu que corre a mon cárrec.
LÍSSIAS ¡Tot axò es fill de ses mágiques!
(Dato se 'n va casi corrent y Líssias tanca 'l balcó eczasperat.)

ESCENA X

LÍSSIAS y CLAUDI

CLAU. No es mágica lo que 'ls salva,
senyor Prefecte, no ho es,
lo que 'ls val no es altra còsa
que de Jesús el podèr.
LÍSSIAS Ja veurèm si de les aygues
ab son podèr els en trèu.
CLAU. Per fe axò virtut li sòbra,
son podè es omnipotent.

LÍSSIAS Be: dexat de còses, Claudi,
y ara que sòls aquí estèm
escòltam, Claudi, una mica,
escòltam per lo teu be
y contèstam ab franquèsa:
¿Dígam; no 't valdria mès...
GUAR. Senyor Prefecte; audiència
per en Floriá?
LÍSSIAS Al moment.
CLAU. ¿El meu pare? ¡Pòbre pare!
(*se 'n va 'l guarda*) ¿còm consolarlo podré?
LÍSSIAS No pas de cap mès manera
que tranzigint.
CLAU. No pòt ser.

(Èntra Floriá, afligit, ab l' esclau Firmo: aquèst, encara que no diu gran còsa, ha de pèndre ab molt interés totes les escènes en que hi èntri.)

ESCENA XI

LÍSSIAS, CLAUDI, FLORIÁ y FIRMO

CLAU. *(al vèurel entrar)* ¡Oh pare! ¡estimat pare!
FLOR. ¡Fill meu! ¡vina, vina, fill!
(l' abraça) Dèxem, dèxem que t' abraçi.
Líssias, ab el teu permís.
Permèt que 'l amor d' un pare
surti de son còr ferit,
y sobre son fill el vessi
sens quedarsen un bocí.
Perquè has d' entendre, òh Prefecte,
qu' aquí dintre del meu pit,
desde avuy sòls vull que hi quedi
òdi, venjança y verí,
còntra vòstres lleys inícues
qu' axí 'm tracten al meu fill.
LÍSSIAS ¡Floriá!
FLOR. No hi ha mès, Prefecte,
per tot estic decidit.
LÍSSIAS ¿Ignores que t' aprecio?
¿oblides que som amics?

FLOR. M' acaba de fugí 'l dubte,
quant vèig que 'm tractes axís

LÍSSIAS *(senyalant a Firmo)*
¿Aquèst esclau, que tal vòlta
no t' ha parlat... no t' ha dit...?

FLOR. Ha complèrt còm acostuma;
prò no entenc perquè es precís
que per lliurar al meu Claudi,
se haja de fer lo que dius.
¡Un amor que pòsi trabes
es un amor ben mesquí!

LÍSSIAS No es mesquí 'l que jò 't professo,
Floriá.

FLOR. Dòncs...

LÍSSIAS (*fa sènya còm que destorben els altres*)
Rès. No puc dir...

FLOR. (*transició*) Comprènc. He portat en Firmo
perquè cambiés el vestit
ab en Claudi, pux m' apèna
de vèure 'l vestit axís;
per consegüent si volguesses...

LÍSSIAS Si, si. Entrèusen aquí dins (*als dos*)
y no os moguèu que no avisi.

CLAU. (*a Líssias*) Be, molt be ¡Oh Firmo! (*èntren*)

FIRMO ¡Claudi! (»)

CLAU. (*ab ánsia)* ¿Nos veurèm, pare?

FLOR. Si.

LÍSSIAS Si.

(Firmo y Claudi se 'n èntren en la sala de costat del tròno, esquèrra.)

ESCENA XII

LÍSSIAS y FLORIÁ

LÍSSIAS Ara que som sòls, escolta:
pux mon còr te vull obrí.
¿Sabs perquè es près ton fill?

FLOR. Si.

LÍSSIAS Dòncs ¿ignorarás tal vòlta
qui després de sa fugida

ha fet passos y demès
per portármel aquí près
altra vegada? ¡Per vida
dels deus! que si axò sabies
no crèc que d' infièl traçtesses
a ton amic, ni 'm vejesses
còm me vèus en tes manies.
Ni so jò qui a 'n al teu fill
l' ha enredat èntre cadènes,
ni 'l qu' ara aumenta tes pènes
posant a 'n Claudi en perill.
¿No has vist al esclau traydor
que tu tens a casa teva?

FLOR. (*pasmat*) ¿Esclau traydó en casa meva?...
Dígam prompte per favor
díguesme ¿còm s' anomèna?

LÍSSIAS Crèc que 's diu Parus.

FLOR. ¡Malvat!

LÍSSIAS Y fa pòc te l' han portat
près y ben calent d' esquêna
a ta casa.

FLOR. (*irritat e impacient*) ¡Oh!... ¿Que mès?

LÍSSIAS Que no puc tot sòl fallar
èxa causa, per etzar
l' astut Dato s' hi ha entromès
y m' está eczigint rigor
sens respectar jerarquia,
pux si no 'm delataria
devant del Emperador.
Per consegüent tu ja vèus,
benvolgut y amic Floriá,
que la vida 'm pòt costá
tal assumpto.

FLOR Y tu 't crèus
que 'l seu còr será tant dú
que no s' ablani una mica
si aquèst pare li suplica...

LÍSSIAS No ho crèc, y mènos per tu;
pux desitja un escarment
que per tot el mòn ressòni

y tot lo qu' axò li abòni
ho veurá mès que eccel-lent;
y còm tu ets l' hòme mès ric
dels voltants de tot Egèa,
ton fill li resòl l' idèa
de fer l' escarment que 't dic.

FLOR. ¿Y tu tan dèbil serás
qu' axí 't dexis imposá
per aquèst ser inhumá,
sens de mos precs ferne cas?

LÍSSIAS Si ab ton amor no lluytesses,
ben clar ¡oh Floriá! veuries
que lo que faig tu faries,
si a 'n el meu puesto 't trobesses.
Mès, ara, l' amor te cega
y no 't dexa vèure clar
que 'l teu fill no 's pòt salvar,
si de son Deu no renega.
Per lo tant, Floriá, procura
dissuadir a 'n al teu fill,
trèulo, pe 'ls deus d' èx perill
que li òbre la sepultura.

FLOR. ¡Ton parlar me desespera!
Molt a 'n el meu fill conèc,
y si ja es cristiá, no crèc
que torni son pas enrera;
pux la seva decisió
se deurá... si, sens obstacle
a 'n el prodigi ò miracle
de la seva curació.
Y axís, còm que en el seu pit
l' ingratitut no hi nia,
fa...

LÍSSIAS ¿Què?

FLOR. Lo que jò faria.

LÍSSIAS ¿Que dius, Floriá?

FLOR. Lo qu' he dit.

LÍSSIAS ¿Tu també serás cristiá.

FLOR. Líssias, no m' allargo tant;
prò si qu' he vist lo que fan

y es tan hermós son obrá,
que si 'l comparo ab el vòstre,
no dubto gens d' escullir
el seu nòble procedir.

LÍSSIAS ¿Y axís, renegues del nòstre?

FLOR. Si, perquè 'm llevèu la vida
al robarme un tròç del còr...
Mès... el que 'm queda, ab valor
venjança, venjança 'm crida;
venjança que lograré
sublevant la gent del pòble.

LÍSSIAS ¿Y aquèst procedí 'l crèus nòble?

FLOR. Mès nòble que 'l vòstre fé.

LÍSSIAS ¿Pro no vèus qu' axís m' obligues
a que també 't pòsi près?

FLOR. Ma llibertat no val rès
sens mon fill; no te 'n desdigues.
Pòsam près, si t' hi atrevèxes;
engrillónam, si t' agrada;
y si vòls... d' una vegada
mátam, qu' axí me servèxes;
pux axís pot sé'al brollar
la sang de mon pit molt nòble
s' esvalotaria 'l pòble
no dexant-te ¡cruèl! vessar
la sang del fill a qui adoro;
mátam, antes qu' ell, a mi
perquè si ell ha de morí
jò crèc qu' antes qu' ell, me mòro.

LÍSSIAS (*aplacantse*) L' amor qu' a ton fill professes
aquèst desvari t' arranca;
y a 'n a mi lo còr me manca
per portarme còm t' espresses;
pux t' aymo de còr Floriá
y èxa amistat qu' ab tu 'm lliga
a probá un ressòrt m' obliga,
que molt car me pòt costá.

FLOR. ¿Y axí 'l meu fill salvarèm?

LÍSSIAS Si hi som a temps, tal vegada.

FLOR. Prompte y sens fer marrada

anem al drèt.

LÍSSIAS Dòncs anem.

(Se 'n va al altar del sacrifici y prenent incèns, sens que 'l dexi cremar, diu:)

Dèxam als deus cremá incèns
perquê aquí s' ompli d' aroma...
Y del impèri de Roma
vosaltres fugiu corrents.

(Líssias vèu a Dato qu' èntra y dissimuladament dexa está l' incèns.)

ESCENA XIII

LÍSSIAS, FLORIÁ y DATO

FLOR. (*al vèure a Dato*) ¡Mala onada! (*a part*)
LÍSSIAS (» » *y a part*) ¡Ira dels deus!
DATO (*entrant*) Ja, Prefecte, a aquèstes hòres
aquèlls fanátics cristians,
apesarats per la mola
que tenen lligada al coll,
haurán trobat ampla fòssa
de la mar en els abims.
LÍSSIAS ¿Y aquèlles tan grans falòrnies
que contaven dels seus fets?...
¿Y aquèll deu, que 'n ses cabòries,
l' adoraven tan humils,
no 'ls ha donat altra glòria
que morir embolcallats
de la mar per blaves ònes?
DATO Es que mès pòt que son Deu.
al còll penjada una mòla.
LÍSSIAS ¿Y vós havèu presenciat...
DATO Còm sabèu, el còr no 'm sòbra
per vèure morir d' èx mòdo
al que al cap y al fi es hòme,
y a mon carácter sagrat
y a ma missió, qu' es tot dolça,
li repugna a tot estrem
vèure una mòrt horrorosa.
Per çò, Prefecte, he vingut

per no vèure semblant còsa,
mès tampòc m' he presentat
sens vèure que vòstres ordres
se cumplirien al punt,
pux posaven mans a l' òbra.

FLOR *(apart)* No sèmbla pas tan dolent.

LÍSSIAS *(apart)* ¡Y que n' es, que n' es d' hipòcrita!

DATO — També he vingut a 'n aquí
per què ara fa pòca estona
vos he vist vení, Floriá,
y còm sento la deshonra
que per vòstre fill sofríu,
vinc a posarme a les òrdres
del pare que tant sofrèx
pe 'l fill que 'ls deus abandona.

FLOR — ¡Grácies, Dato!

DATO (*a Líssias*) — Y contant
ab la aquiesència vòstra
(per Floriá) he pensat de tractá ab ell
la manera mès honrosa
per ell, pe 'ls deus, y son fill
ab que be podrèm conclòure
y feliçment acabar
ab èxa denúncia engorrosa.

LÍSSIAS — Crèc que prompte tindrá fi,
pux que 'l fill de 'n Floriá 's mòstra
no tan fanátic y altiu
còm se mostrava a les hòres;
per çò recado he passat
al que 'l vigila y custòdia,
que quant vulga cremá incèns
me 'l pòrti aquí sens demora,
qu' axís que l' haurá cremat,
lliure quedará y ab honra.

DATO — Axò, Líssias, no pòt ser,
y reclam' per ma persona
el drèt que tinc de presència
al acte que tant impòrta.
Tots dos l' acte hèm de firmar
y axís l' acte tindrá fòrça.

(*a Floriá*) Del contrari vòstre fill
a nòva presò se espòsa;
y ho confeso qu' axò ho faig
per mès tranquilitat vòstra.
(*a Líssias)* Y còm no hèm de sé' eczigents
respecte a les ceremònies
a 'n el fill de 'n Floriá,
(*senyalant a Floriá*)
tot pasejant una estona
pe 'ls pasèigs d' aquèst jardí,
podríem quedá en la fórmula
per trasmètrela al seu fill.
¿No os está bé?

LÍSSIAS Sí *(a part)* ¡per fòrça!

DATO Axís ja ho veyèu, Floriá,
que no volèm altra còsa
que compláureus.

FLOR ¡Grácies mil!

DATO (*a Floriá)*
Dòncs, anèm (*a Líssias*) ab permís vòstre.

(Dato, se 'n pòrta a Floriá.)

ESCENA XIV

LÍSSIAS sòl

Ni 'l dimòni no 'n sab tant
d' enredar, còm éll enrèda;
ara a mi lligat me té
sens podèr fer lo que 'm crèya.
(*pausa*) Hi fará tal d' embolic
en aquèxa conferència,
que a mi 'm dexará, còm sòl,
sens dignitat ni noblèsa;
y a n' el pòbre de 'n Floriá
en dubtosa conciència...
¡Vil! ¡mès que infame! ¡traydor!
¡hipòcrita! ¡sènse cor! ¡yèna!
¡Ay del dia que pogués
firmarte jò la sentència!

(Pausa y va per obrir la pòrta de la esquèrra ahont hi ha Claudi y Firmo, mentres tant diu.)

Ja no sé pas que mès ferhi;
d' esperança ja no 'n queda.
¡Ay Floriá que 'm temo molt
que ton fill haurás de pèrdre!
(Obre y fa sènyes que surtin.)

ESCENA XV

LÍSSIAS, CLAUDI y FIRMO

LÍSSIAS (*a part*) Vejam, *(als dos)* Sortiu.
CLAUDI *(trobantlo a faltar)* ¿Y 'l meu pare?
LÍSSIAS D' aquí se 'n ha anat fa estona;
tal disgust ton fer li dona,
que ni 't vòl vèure la cara.
Pux se 'n ha anat convençut
que has renegat de sos deus,
y que fins els consells meus
desprecies resolut.
FIRMO (*a part*) ¿S' haurá girat?
CLAU. ¡No pòt ser!
Ja may mon pare estimat
sa cara podrá girarme,
pux ell sab que va obligarme
a adorá 'l Crucificat.
LÍSSIAS ¿Què?
CLAU La gratitut del còr
en vèrs al Deu que 'm curá,
y 'l pare tributará,
a la gratitut, amor.
LÍSSIAS Pròu, Claudi, no 't senti mès;
ja massa que t' he sentit.
(*a Firmo*) Y tu, Firmo, tot seguit
aquèst pas, que 't diré, fes:
Vesten a casa 'n Floriá;
y 'n Parus, qu' es un traydor,
l' agafes, y al seu senyor
l' entregues, que axí 'l veurá.
FIRMO ¿Y ahont trobarlo podrě
al meu amo?

Líssias — De precís
aquí.
Firmo — Dòncs... ab el permís.
Claudi, fins aviat. (*se 'n va*)
Clau. — No ho sé.

ESCENA XVI

Líssias y Claudi

Líssias — ¿Y encara estás en la teva?
¿impertèrrit ets encara?
¿No 't mòu ni la mòrt dels metjes,
ni 't mòuen les amenasses,
ni 't mòuen gens les promèses
de felicitats y grácies,
ni 't mòuen tampòc les súpliques
ni 'l trastorn que té 'l teu pare?
Clau. — ¿Per renegar de mon Deu?
gens.
Líssias — Ja 't mourá tal vegada...
(*èntra un guarda.*)

ESCENA XVII

Líssias, Claudi, un Guarda y luègo Climent

Guar. — ¿Senyor Prefecte?
Líssias — ¿Que hi ha?
Guar. — Demana audiència 'l cosí
d' aquèst près.
Clau — ¡Ah ja; 'n Climent!
Líssias — Fesme 'l entrar tot seguit
Guar. (*se 'n va*) Molt be.
Líssias — Tal vòlta ell podrá
lo que no puc conseguir.
Clau — ¿De apartarme de mon Deu?
Prefecte, estiguèu tranquil,
que aquèst desayre no 'l dono,
mentre 'm valga Jesucrist.
Cli. (*entrant*) ¡Els Deus vos guarden, Prefecte!

CLAU. ¡Climent!
CLI. (*corrent a abrassarlo*) ¡Estimat cosí!
(*grans murmulls)* ¿t' han agafat altra vòlta?
LÍSSIAS *(ointlos*) ¿Que es axò?
CLI. (*sens fer cas de 'ls remors*) ¡Que ets infeliç!
Pòbre Claudi ¡quant faria
per tráuret d' aquèst perill
en que tens la teva vida!
CLAU. Grácies.
LÍSSIAS (*murmulls mès fòrts)*
¿Que es aquèst burgit?
CLI. Prò ¿no pòts, estimat Claudi,
(*aumenten los murmulls*)
fe un esfòrç y tranzigir?...
LÍSSIAS (*preocupat*)
Prò ¡per Júpiter! ¿que passa?
(*a Climent)* ¡esplicat, si rès has vist!
CLI. ¿Y que no ho sabèu, Prefecte,
que aquèlls farsants...
CLAU. (*entussiasmat)* ¿Que son víus?
LÍSSIAS *(pasmat)* ¿No son mòrts?
CLI. ¡Ca! que ab ses mágiques
se han burlat de sos butxins.
Pròu els han tirat a l' aygua,
ells no s' han mullat d' un fil;
a dins altra vòlta 'ls tiren,
y han tornat surar tranquils;
y 'l pòble, amotinat, crida...
y crêc que 'ls pòrten aquí.

(Al oir Lissias aquèsta relació, òbre 'l balcó, mira la plaça, èntra, torna a mirar y va d' una part a l' altra.)

CLAU. ¡Grácies a Deu!
LÍSSIAS (*furiós)* ¡Oh rábia!
CLAU. (*entussiasmat)*
¡Que visquen els Anargiriris!
LÍSSIAS (*rabiós)* ¡Juro sa mòrt! ¡Maleits! (*se 'n va)*

ESCENA XVIII

CLAUDI y CLIMENT

CLI. *(a part)* Vèjen en Claudi que pènsa,
antes no vinguen...
CLAU. Esplícam
còm ha anat tot; Climent, dígam
¿y el pòble aquèst crim defènsa?
CLI. Dexa está aquèts pensaments
y pènsa ab lo que te espera,
y que no hi ha altra manera
de fugir dels cruèls torments
que cremar a nòstres Deus...
CLAU. (*prompte*) ¿No mès axò? ¡desseguida!
CLI. *(a part)* Malament *(alt)* ¡Claudi la vida
em tornes!
CLAU Els desitjs meus
aquèts son ¡poguès lograrlos!
CLI. ¿Cremá incèns en honra justa?...
CLAU. (*prompte)* Cremar vòstres deus de fusta,
y els de metall capolarlos.
CLI. *(a part)* ¡Va be! (*alt*) ¿Que dius? ¡obstinat!
¿Y tu axís penses encara?
¿No 't diu rès l' amor d' un pare
què 's mòrt de pèna? ¡ingrat?
CLAU. Ma sang per ell gota a gota
y ma vida li daria,
prò si mon Deu l' eczigia,..
aquí estic per darli tota.

ESCENA XIX

CLAUDI, CLIMENT, LÍSSIAS, COSME y DAMIÁ, èntre cadènes, y alguns soldats per guardarlos

LÍSSIAS (*entrant)* Entrèu, fanátics, entrèu
(va a assentarse al tròno)
y acabèm d' una vegada.
CLAU. (*corrent a abraçarlos*)

¿Ja os torno a vêure, aymats metjes!
Cos. (*pasmat*) ¡Claudi! ¿aqui?
DAM. ¿Tens fè y confiança?
CLAU. ¡Molta! y amor...
DAM. ¿A Jesús?
CLAU. Si.
COS. ¡Oh bòn Deu!
DAM. ¡A Deu grácies!
LÍSSIAS (*a un soldat*)
Tu, ves a dí' a 'n en Filètes
que per tot dobli les guárdies,
perquè a pesar dels tumultos,
si aquèts farsants no 's declaren
per nòstres deus, vull que mòrin;
pux no 'ls hi valdrán ses mágiques.
Fes prepará una foguera;
¡vull que mòrin en ses flames!
SOLDAT Molt be. (*se 'n va*)
COS. (*al cèl*) ¡Grácies!
DAM. » ¡Si, mil grácies!
LÍSSIAS (*a Claudi y Climent*)
Y vosaltres aquí entrèus'en
aquí dins d' aquèsta sala,
y tu procura convèncel,
pux sa sòrt ha de sé amarga.
CLAU. ¡Dolça!
CLI. (*a Claudi*) Anèm.
CLAU. (*abrassantlos*) ¡Aymats metjes!
COS. ¡Adeu!
DAM. ¡Al cèl!
CLAU. (*anantsen ab en Climent*) Tinc confiança.

ESCENA XX

LÍSSIAS, CÒSME, DAMIÁ, soldats y luègo dos dimònis
y al fi DATO

LÍSSIAS Ja se está preparant ardent foguera
en la que cremarèu en cruèls tortures,
ahont espiarèu les impostures,
vòstra nègra impietat y vil ceguera.

Allá no os hi valdrán les artimanyes
ni cap encantament, ni sortilègi;
no hi ha devant del fòc cap privilègi,
a n' allá cremarèu còm sèques canyes.

Cos. No; tots els elements, senyor Prefecte,
bax lo volèr de Deu sempre treballen:
y axís es que si vòl, també s' encallen,
dexant d' obrar son natural efecte.
Vòl dí axò, que l' humana criatura
per mès podèr que tinga y mès destrèsa,
no pòt, sèns Deu volèr, fer cap proèsa
y menys girar les lleys de la natura.

Dam. Els prodigis que avuy ha vist Egèa,
no 's dèuen, no Prefecte, a nòstra manya,
no; el que pènsi axò, vilment s' enganya
ò tindrá dels miracles pòbre idèa.
Creguèu que es nòstre Deu el que tal òbra
ab sa virtut omnipotent, divina,
pux vòl sentar sa celestial doctrina
sobre 'ls miracles, y virtut li sòbra.

Líssias (*ab desprèci*)
¿Vòstre Deu?...

Dam. (*ab enterèsa*) Qui adorèm de còr y boca.

Lissias (*ab desprèci*)
¿Miracles?...

Cos. (*ab enterèsa*) Y còntra ells l' infèrn rès pòt.

Líssias (*alçantse; fòrt*)
Dòncs jò os dic que 'l mès mínim sacerdòt
dels deus també ho fará, si a Apolo invoca.

(En èx moment s' òu un soroll estrepitós y èntre llamarades aparèxen dos dimònis pe 'ls costats del tròno que 's tiren demunt de Líssias.

Líssias Ay soldats, defensèume ¡assistència!
¡Per Júpiter! socorro que 'm ferèxen.

Un dimoni Axís paga l' infèrn als que 'l servèxen.

Cos. Damiá, invoquèm a Deu y sa clemència.

(Els dos dimònis se 'n duen a Líssias pe 'l forat que han surtit; d' aquèst surtirán llamarades mentres els soldats buscarán la fugida sens trobarla, y s' anirán calmant a mida que 'ls metjes cantarán la següent:

Pregária

Còsme y Damiá

¡Pietat Oh bòn Deu, pietat!
de vòstra sang en memòria,
Jesús, y per vòstra glòria,
usèu ab ell de pietat.

Ministres vils del avèrn,
en nòm de Deu retirèuvos
ben prompte d' aquí allunyèuvos
baxant depressa al infèrn

(Acabada aquèsta pregária tornará aparèxer Líssias, tot magullat, y ab gran estrèpit se tancará 'l forat d' hont surtien les llamarades. Dato aparèx amagat detrás de 'ls soldats.)

Líssias ¿Que es lo que m' ha passat? ¡infámia horrible!
nègra desil-lusió, deshonra trista.
Cos. Y encara dubtarèu, d' èx cas en vista,
que sóls el nòstre Deu es el possible?
Dam. No tanquèu vòstres ulls a la claró
que os ve del cèl còm en bell mitj del dia.
Sòls lo podèr de Deu es de valia
gens el de vòstres deus.
Lissias *(Còm per fòrça y dolentse del mal)*
¡Teniu raó!
Dato (*de sobte*) ¿Que es axò? ¿vós apòstata? ¡pasmèuvos!
Prompte als emperadors faré sabèrho,
y haurán de castigar, còm saben ferho...
Líssias ¡Sacerdòt del gran Júpiter calmèuvos!
pux qu' aquèlla expressió me l' ha arrencada
tal vergonya, dolor y cruèl tortura,
que si ho haguésseu vist se me figura...
Oh... si; la trobarieu motivada.
Dato ¿Qu' ha passat, dòncs?
Cos. Que Deu ab sa clemència,
l' ha lliurat de dos mònstres asquerosos,
que dolors li causaven horrorosos,
per mostrar sa bondat y omnipotència.
Dato *(a Lissias)* ¿Y no hèu vist altra vòlta repetida
la mágica y mala art d' aquèts tunantes?
¡Ah! si per cas no os en desféu quant antes
vos guanyarán, Prefecte, la partida.

LÍSSIAS ¡Ses males arts serán! ¡Gent endiablada,
(*s' axeca*) que burlar pretenèu ma senzillèsa...
(*mirant al balcó*) Si, prompte acabaré ab tanta vilèsa,
pux ja vèig la foguera preparada.
DAM. ¡Oh! cegos vòlen ser!
COS. ¡Quina desgrácia!
LÍSSIAS ¡Soldats! prompte a cumplirne la sentència.
DATO Y ses cèndres ventèu.
DAM. ¡Que resistència
a vòstres llums!... ¡Deu meu!
COS. (*anantsen y estrenyent les mans a Damiá*)
¡Valor!
DAM. (*corresponent y mirant al cèl*) ¡Y grácia!
(Els soldats se 'n pòrten als metjes.)

ESCENA XXI

LÍSSIAS y DATO

DATO Exa debilitat vòstra
òh Prefecte, 'm pasma molt.
LÍSSIAS. Ab allò no cal pensarhi.
DATO No 'm quexo d' allò tan sòls,
ni d' aquèlla calma estòica
qu' a vòltes teniu, tampòc;
prò si qu' a 'n axò afeginthi
aquèll sensible condòl
que teniu per cèrtes súpliques,
la vritat, que no 'm feu gòig.
LÍSSIAS Vos comprènc.
DATO ¿Si?
LÍSSIAS Molt be, Dato.
Prò vos jur qu' estic resòlt
a portarme còm Prefecte,
còm a Prefecte que soc.
Si fins ara, y no ho nego,
he plangut sempre 'l dolor,
desde avuy seré sòls jutje
sènse cap mica de còr.
DATO ¿De manera...?

LÍSSIAS Si, si, Dato,
estic decidit a tot.
DATO Axís, me 'n vaig a la plaça
per vèure si 'ls pròva 'l fòc.
LÍSSIAS Y disposèu lo qu' os plácia
que de tot ne respònc jò.
(Dato se 'n va y s' òuen murmulls a la plaça)

ESCENA XXII

LÍSSIAS

No hi ha mes remèy, la vida,
la vida li costará,
a no ser que... y axò ho dubto
son cosí puga gira 'l...
(*va a la pòrta esquèrra*) Haig de surtirne còm puga
y haig de surtirne aviat:
No puc aguantar tal lluyta;
no es per mi, no 'n so capaç.
(*dolentse*) ¡Ay pòbres espatlles meves!
¡Pressupòst ja sé 'l que vals!
(Obre la pòrta y fa sènyes que surtin Claudi y Climent)

ESCENA XXIII

LÍSSIAS, CLAUDI y CLIMENT

LÍSSIAS *(a Claudi)* El temps corre, y molt precisa
fer una resolució;
per lo tant, prompte, ò si no
la faig jò.
CLAU. Ja está, y concisa:
que sòc cristiá.
CLI. No hi ha mòdo
per podè 'l girar, Prefecte,
no 'l mòu l' amor, ni respecta
de son pare l' incomòdo,
al qui prompte llençará
sens dubte a la sepultura.
LÍSSIAS ¿Y no ho vèus qu' es còsa dura...
FLOR. *(de dins)* Prefecte, ¿se pòt entrar?

ESCENA XXIV

LÍSSIAS, CLAUDI, CLIMENT, FLORIÁ, FIRMO y PARUS

LÍSSIAS *(contestant a Floriá)*
¡Endevant!
FLOR. (*Desatinat y qu' ha entrat ab Firmo y Parus*)
¡Oh dígam, Líssias!
CLAU. (*abrassant*) ¡Pare!
FLOR. (») ¡Fill!
CLAU. ¡Ja os torno a vèure!
CLI. *(adelantantse)* ¡Pòbre oncle!
FLOR. (*sorprès è irritat*) ¿Tu aquí? ¡Infame!
CLI. *(sofocat)* ¿Jò infame? ¿Ho dièu de vères
que jò...
FLOR. ¡Calla, traydor, calla!
CLAU. *(calmantlo)* Però... pare...
LÍSSIAS ¿Altra pèna,
Floriá?
FLOR. Si: però tan grave
qu' es l' arrèl de totes elles.
(*a Climent*) ¡Traydor vil! ¡nebot indigne!
En Parus ab senzillèsa
acaba tot de contarm'ho.
Tu als dos metjes has fet pèrdre
quant nos feren tan bòna òbra.
Tu al meu fill èntre cadènes
l' has posat per dos vegades.
Y... qui sab les conseqüèncìes
que 'ns portarán tes denúncies,
la teva sèt de monèda,
ta malvada hipòcresia,
y ton còr mès que brut, nègre.
LÍSSIAS ¡Què maldat!
CLI. Es vritat, oncle,
no ho nego, prò la conciència
m' ho eczigia... y tinc òdi...
als cristians.
FLOR. ¡Que vos en sèmbla!
¡Hipòcrita, mès qu' hipòcrita!

Jò que desde ta infantèsa
en ma casa t' alimento,
y he cuydat de ta decència
còm per lo meu fill cuydava,
¿axò de tu tinc de vèure?

CLI. *(a part)* Dòncs el tot pe'l tot me jugo,
ni vergonya vull per pèna.
(alt) Ja que 'm precisèu tant, oncle,
pe'ls deus, Prefecte, escoltèume;
pux qu' ara una altra denúncia
per honra dels deus vull ferne:
Y es, que 'n Floriá, 'l meu oncle,
al cristianisme defènsa.

CLAU. *(content)* ¿Si, pare?

LÍSSIAS *(contrariat)* ¿Qu' es lo que sento?

CLI. *(continuant)* Y reclamo en conseqüència
tots los bens que li son pròpis,
pux que les lleys m' àssistèxen.

CLAU. *(horroritzat)* ¡Oh!

LÍSSIAS *(irritat)* ¿Per çò has fet la denúncia?
T' arrencaria la llengua...
¡Y una denúncia qu' es falsa!

FLOR. *(decidit)* No, Prefecte, qu' es molt cèrta.

CLAU. *(entussiasmat)* ¡Oh pare, quina alegria!

LÍSSIAS ¿Que dius?

FIRMO *(a part)* ¡Bòn Deu!

PARUS *(a part y trist)* ¡Mala pèna!

LÍSSIAS Avuy me mòro de rábia,
ja no sè pas lo que ferme.
(va al balcó, grans murmulls)
fins me sèmbla que 'm falta ayre.
(mirant, després de pausa)
¡Ira dels deus! ¡mala estrèlla!
¡Sòlzament axò faltava!
¡Son dimònis aquèts metjes!
Del metex fòc ara 's burlen,
fins les flames els respecten.

CLAU. *(content)* ¡Que be!

CLI. *(contrariat)* ¡Rellamp!

FLOR. *(mirant al cèl)* ¡Sou Deu!

Firmo (*mirant al cèl*) ¡Grácies!
Parus (*trist*) ¡Que tonto vaig ser!
Un soldat (*qu' èntra*) Prefecte:
Em mana 'l sacerdòt Dato
qu' os pregunti ab tota urgència
qu' hèm de fer d' aquèlls dos rèos,
pux les flames no 'ls ofènen
y 'l pòble tot s' esvalota
y a fer protestes comènça.
Líssias (*fòra de sí*)
Que prompte, prompte 'ls travessin
nòstres soldats ab ses fletxes.
Soldat Cumplirèm (*se 'n va*)
Clau. (*contrariat*) ¡Deu meu!
Firmo (» *y á part*) ¡Què barbre!
Cli. (*consolat*) ¡Encara!...
Flor. (*a Líssias*) ¡Mentida sèmbla
que no obriu al cèl la vista!
(*a Climent*) Y tu ¿nò vèus ta vilèsa
de qu' es causa? ¿Y qu' esperès?
¿vòls que firmin ma sentència?
Líssias ¡Oh vesten d' aquí en mal hòra!
¡fuigme d' aquí, no 't vull vèure!
Cli. Me 'n iré, prò la denúncia
m' hèu d' abonar y l' herència,
ò si no...
Líssias (*se li tira al demunt*) ¡Ira dels deus
qu' aquí 't mato!
Flor. (*interposantshi*) ¡Oh, Prefecte
detúrat y tingues calma!
déxam parlar y escoltèume:
Tots els bens que 'm pertanyien
me 'ls he tingut tots de vèndre,
perquè d' ells vull que se 'n honrin,
dat el cas que no 'm servèsquen,
no aquèst nebot vil è hipòcrita,
sino 'ls pobres que be 'm sèmblen.
¡Ja vèus que per ta avarícia
ni una dracma ara li queda!
Si vòls un recòrt del oncle,

d' aquèst oncle que fas pèrdre
junt ab son fill a qui adora,
te 'l darè y digues que 't sèmbla;
pux es l' ùnica venjança
que 'l cristianisme m' ensènya:
y es.. que de còr ja 't perdono,
no 't tinc rencor de cap mèna.

CLAU. (*entussiasmat*) ¡Pare meu!

LÍSSIAS (*assombrat*) ¿Y axís perdones?

PARUS (*a part y ab consòl*) Dòncs també a mi.

FIRMO (*a part y marcant entussiasme*) ¡De primera!

CLI. (*ab desespero*) ¡El furor de 'ls deus me mati!
Rès ja a 'n aquèst mòn me queda:
(*anantsen*) Tot ho ha perdut l' avarícia,
l' honra, el benestá y riquèses...

ESCENA XXV

LÍSSIAS, FLORIÁ, CLAUDI, FIRMO y PARUS

LÍSSIAS ¡Sempre has tingut un còr nòble!
prò m' has disgustat tant ara
ab la declaració teva,
que casi vergònya 'm causa
nòstra amistat y franquèsa
y amic teu anomenarme.

FLOR. (*ab calma y fòrça*)
Mès... a mi tambè 'm disgusta
que 'l que amic se 'm declarava
(murmulls en la plaça y aumenten mentres dura l' escèna)
se 'm vènga, Líssias, se 'm vènga
còm has fet tu no fa gayre.

LÍSSIAS (*pasmat*) ¿Y axò tu m' ho dius creyento
ò be m' ho dius per provarme?

FLOR. Axò t' ho dic perquè 'n Dato,
fa molt pòc, baxant l' escala,
m' ha dit qu' ets l' únic que pòses
mil escuses y mil trabes
perquè 'l meu Claudi no puga
fugir d' aquí y escaparse.

LÍSSIAS (*crexent en pasmo*) ¿Axò ha dit?
FLOR. (*ab calma y mes força*) Y jò afegèxo,
perquè vull qu' axís ho sápigues,
que si, sens ser necessari,
m' he declarat no fa gayre
seguidor del Cristianisme,
ha sigut...
LÍSSIAS (*no podènt aguantar*) ¡Oh, pe 'ls deus, calla!
FLOR. (*continuant*) Primer punt; perquè vull serne:
y segón; per obligarte
a que ab mon fill près me pòsis
y pugues axí esbafarte.
LÍSSIAS ¡Floriá!...
FLOR. Espérat, ja acabo;
y escolta be 'l que 't dic ara:
(*crexent en fòrça*) Que enterat está ja 'l pòble,
y crèc que sòlament falta
qu' aquèts dos esclaus se 'n baxin
a dar la senyal d' alarma.
Y ho veurêm, ho veurêm, Líssias,
lo qu' al pòble mès li agrada,
si vèurens aná al martiri
ò al Prefecte arrossegarne.
LÍSSIAS (*ab desespero*) ¡No es vritat lo qu' ha dit Dato!
prò si que per ta arrogáncia,
¡ben cèrt! que merexeries
que 't penjés en mitj de plaça.
FLOR. (*crit d' atenció*) ¡Firmo! ¡Parus!
LÍSSIAS (*el detura*) ¡Floriá, espèrat!
(*a part*) La còsa está mal parada.

ESCENA ÚLTIMA

LÍSSIAS, FLORIÁ, CLAUDI, FIRMO, PARUS, FILETES
y luègo DATO que dos soldats l' êntren ferit

FILETES (*entrant*) Prefecte, si no manèu
que pari el torment de fletxes,
(continuen els murmulls ab fòrça tota l' escèna)
y que no mòrin els metjes,

morir soldats sols veurèu,
pux les fletxes que tots tiren
les veuríeu còm retornen,
y còm en lo còs s' enfornen
dels soldats ò dels que ho miren.
Ara, 'n Dato 's fa pujar,
que té una mala ferida,
y abans no acabi la vida
diu que os voldria parlar.

LÍSSIAS (*parat*) ¿Còm?
CLAU. (*content*) ¡Grans metjes!
FIRMO (*a part*) ¡Vèrge Santa!
FLOR. ¡Quin castic!
PARUS (*a part*) ¡Oh! ¡son el diable!
LÍSSIAS (*a part*) Que mòri 'n Dato es passable;
prò que visquen ells... m' espanta.

(Dos soldats èntren a Dato en braços, el que pòrta una ferida al costat, de la qual li raja molta sang. Al vèurel, Líssias corre a recèbre 'l y diu:)

LÍSSIAS ¡Gran sacerdòt!
DATO (*ab rabia diu*) ¡Ah! ¡Dexèume!
(*els soldats obeèxen*) Vull vèure la mòrt de frente
ja que la rábia m' alenta.
(*a Líssies*) Dèbil Prefecte, escoltêume:
Al morir sens esperança
vessant ma sang, gran sèt tinc;
y per çò a suplicaus vinc
l' apaguèu ab cruel venjança;
y si 'l còr, Prefecte, os treva,
y covart en ferho 's mòstra,
perquè 's d' aygua la sang vòstra
(*n' hi tira*) aqui 'n teniu de la meva.
LÍSSIAS No, ¡pe 'ls deus! gran sacerdòt
que furor y sang me sòbra:
Veurèu còm acabo l' òbra
que començárem d' acòrt.

(Va molt resòlt al balcó *ò rompiment* y crida a Fabi, se impacienta perquè no 'l senten; mana silènci, torna cridar a Fabi donantli ordres, dient:)

¡Fabi!... ¡Oh! ¡Silenci! ¡Fabi!
Aquèts dos mágics portèulos

al piló y 'l cap llevèulos.

FLOR. ¡Pobres!

CLAU. y FIRMO ¡Oh!

FILETES y PARUS ¡Ah!

LÍSSIAS (*tornant y a part*) ¡Que s' acabi!
(*alt a Dato*) Ja ho hèu sentit.

DATO (*acabant les forçes*) Si per sòrt...
pro falta... lo que sabèu...
(*senyalant a Claudi*) y sa vida... será 'l prèu
de ma sang. ¡Rábia! (*cridant y cau*)

FILETES (*se 'l mira*) ¡Ja es mòrt!

CLAU. ¡Justícia de Deu!

FLOR. ¡Es cèrt!

PARUS Pòbre.

LÍSSIAS ¡Quina mòrt!

FIRMO Horrible.

LÍSSIAS (*a part*) Ja soc sòl, ja m' es possible
obrar còm volia fer.
(*a Floriá*) Ja l' has sentida, Floriá,
l' indicació qu' ell me fèya.

FLOR. Es vritat; prò jò no 'm crèya
que fos tan vil è inhumá.
Si de ta amistat dubtant
t' he ofès, Prefecte, dispènsa.

LÍSSIAS Que pènsis còm ton fill pènsa
axò m' está disgustant.
¿Persistiu?

FLOR. Si.

CLAU. Sens varia.

LÍSSIAS Dòncs axís hèm d' acabá
la nòstra amistat, Floriá,
perquè 'm perjudicaria.
¡Filètes!

FILETES Vòstra ordre espera.

LÍSSIAS Ab los soldats que confies
a 'n a tots aquèts me 'ls guies
del Impèri a la frontera.
No vull gent que mil conflictes
me puguen armá en Egèa
propagant aquèsta idèa

que fa se 'ls hòmes invictes.
Vull la calma y governar
ab tota soberania:
y si algú de mi 's desvia,
que 'l puga sens plany matar.

FLOR. (*reconvenintlo*) ¡Oh Prefecte!...
LÍSSIAS y PARUS (*gran resplandor*) ¡Ah!
FILETES ¿Qu' es axò?
FLOR. (*mirant al balcó*)
Qu' aquèlls sants metjes han mòrt
CLAU. ¡Y no he lograt jò tal sòrt.
FIRMO Tampòc l' he lograda jò
y es que no ho hèm merescut
pux hèm de treballá encara.
CLAU. ¡Si que ho farèm! ¿Vritat pare?
FLOR. (*abraçantlo*) ¡Oh si fill meu!
LÍSSIAS (*cau desmayat en les grades*) ¡M' hèu vençut!

QUADRO

Cau molt pausadament el teló després d' havèr cantat els

Còro d' ángels *y* *Còro de pòble*

De Jesús fortíssims mártirs
pujau, pujau a la glòria:
tot lo cèl vòstra victòria
ab cantars celebrará.
Jesucrist en ses mans pòrta
de brillants rica corona,
y per tot l' Empir ressòna
glòria a Còsme y a Damiá.

Savis metjes y braus mártirs
tot Egèa os donga gloria;
y aquèsta vòstra victòria
per sempre celebrará.
Ja del cèl entrèu la pòrta
per cenyir rica corona
pux per tot arrèu ressòna
glòria a Còsme y a Damiá.

A. M. D. G.

Metjes y mártirs, drama trágic en très actes y en vêrs 2 pessètes.

SON DEL METEX AUTOR

El puntal de la casa, drama en très actes y en vèrs, 2 pessètes.

(Segona edició en premsa).

La tertúlia, vetllada còmica en un acte y en vèrs. 1 »

La rialla, Çarçuèla en un acte y en vèrs, ab la música 1'50